

У сімферопольській загальноосвітній школі з російською та українською мовами навчання № 33 — велике свято. Воно відчувається всюди: це і виставки дитячих малюнків та стіннівки в коридорах, присвячені двадцятиріччю рідної школи, і нарядні, з піднесеним настроєм вчителі та гості, що поспішають до актовій залі, і нарешті події, які розгортаються в ній.

А передовсім там лунає три гімни: України, Криму та шкільний, створений вчительською музикою цієї школи на слова вчителя історії. Та лише один з них діти у вишиванках, що на сцені, слухають, приклавши руку до серця. Не соромляться, як це буває навіть з тими, хто вважає себе великими патріотами. Бо так їх навчають.

Вперше я побувала в цій школі невдовзі після її народження. Мала тоді ще суттєві проблеми з українською мовою та й була новачком у професії. А образ директора був для мене ще родом із дитинства: це суворий начальник, до якого викликають на килим розгублених вчителів та яким лякають шкільних розбишак.

Людмила Іванівна Горб, директор цієї тоді ще початкової школи, виявилася зовсім іншою. Вона була простою, привітною і душевною, тож побудований дитячими враженнями поміж нами бар'єр зник майже одразу. Після спілкування з нею та завучем я почувалася окриленою, бо знала, що і як у майбутній статті писати, а ще тому, що керівництво школи може бути зовсім не страшним, добрим і людяним. Була зима, холоднеча і ожеледиця, а я йшла і усміхалася своїм думкам, адже попереду на мене чекало ще двадцять років життя і праці, і дружби з цією школою та її директором.

І ось, сидячи в залі, я звіряю свої давні почуття з враженнями інших, які промовляють зі сцени. Про добру ауру, що існує в цих стінах, згадують практично усі, бо у школі дійсно є душа, і вона дуже схожа на душу керівника.

В ШКОЛІ СВЯТО: КРУГЛА ДАТА!

Рік тому під час випадкової зустрічі Людмила Іванівна заговорила про одну з моїх публікацій у «Кримській світлиці», де я розповідала про сімдесятичотирирічного безхатченка з хворими ногами, який все літо лежить в ганчір'ї біля універсаму. «Хіба ж можна залишити людину у такому становищі! — говорила вона. — Я б забрала його до себе на дачу. Але ж йому потрібний догляд, раз він сам не ходить. А у нас обслуговувати його нікому...»

І це було правдою. Та й Людмила Іванівна мала за ким доглядати. То була її старенька матуся. А донедавна впродовж багатьох років мати мешкала в одній кімнаті з Людмилиною свекрухою. Як зберегти власну сім'ю і мир у домі, звівши в чотирьох стінах двох природжених суперниць, котрі традиційно ділять поміж собою любов і увагу дітей, та ще й працювати в протилежному куточку міста, про це знає лише Людмила Іванівна. До того ж не просто працювати, а фактично жити на дві родини, бо саме так сприймається директором та вчителями шкільний колектив. Так його називають і на святі, на яке запросили й «близьких родичів». Серед них — Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Криму, Кримський республіканський інститут післядипломної педагогічної освіти, міський відділ народної освіти, міський комітет профспілок працівників освіти і науки України, керівники ВНЗ Київського району та шкільні. Безумовно, не забули і зовсім рідних — ветеранів школи, батьків дітей та її випускників.

Міністерство представляла Наталія Гончарова, яка зачитала вітальну телеграму від донедавна міністра Віталіни Дзоз, котру було обрано народним депутатом України, і подарувала школі 9 комп'ютерів. Ни-

нішній міністр вручила також грамоти кращим вчителям.

Мала слово й начальник управління освіти міськвиконкому Тетяна Сухина, який, здається, знайоме тутешнє шкільне життя ізсередини. — В цю школу, де існують родинні стосунки, із задоволенням

йдуть учні і вчителі, — зауважила вона. — Школа стала експериментальним майданчиком для запровадження модульних технологій і відома на всю Україну як така, де успішно проводяться конкурси імені Петра Яшика.

(Продовження на 5-й стор.)

6 ГРУДНЯ — ДЕНЬ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

«ТАМ, ДЕ МИ, ТАМ ПЕРЕМОГА!»

НА СХИЛАХ ДОЛГОРУКОВСЬКОЇ ЯЙЛИ, ТАМ ДЕ ПОЧИНАЄ СВІЙ БІГ НАЙБІЛЬША ВОДНА АРТЕРІЯ КРИМУ — РІКА САЛГІР, РОЗТАШОВАНА БЕЗ ПЕРЕБІЛЬШЕННЯ УНІКАЛЬНА ЗА СВОЄЮ УНІВЕРСАЛЬНОСТЮ ВІЙСЬКОВА ЧАСТИНА. НАЙЧИСЕЛЬНІША СУХОПУТНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОГО ВІЙСЬКОВОГО ФЛОТУ — 36 ОКРЕМА БРИГАДА БЕРЕГОВОЇ ОБОРОНИ НИНІ ДИСЛОКУЄТЬСЯ В МІСЦЯХ, ЯКІ МАЮТЬ УСЛАВЛЕНУ ВІЙСЬКОВУ ІСТОРІЮ, ЩО СЯГАЄ СИВОЇ ДАВНИНИ.

Як свідчать військові історики, з 1879 року у селищі Ангара (нині це Перевальне) розташовувались підрозділи 51 Піхотного Литовського полку 7 армійського корпусу. І якщо офіцерське зібрання розмішувалось у самому центрі тодішнього Сімферополя на вулиці Долгоруковській (нині тут розташований Сімферопольський художній музей, а фронтони споруди, переживши комуністичні часи, досі прикрашають двоголові орли — символи Будинку Романових та Російської імперії), то роти вищезазначеного полку дислокувались саме в тих місцях, де нині вдосконалюють свою професійну майстерність сучасні воїни.

Щодо самого 51 Піхотного Литовського полку, то зауважу, що він, сформований у 1809 році, свого часу брав участь у взятті Парижа під час Вітчизняної війни (1812-1814), Кавказькій (1843-1845) та Кримській (1853-1855) кампаніях. За доблесть і честь, виявлену під час військових походів, полку було вручено Георгіївський прапор. У лютому 1784 року за рескриптом князя Григорія Потьомкіна-Таврійського з числа кримських татар було сформовано три таврійські кінні дивізії. Основне завдання, покладене на ці підрозділи, полягало у супроводі царської родини теренами кримського півострова.

(Продовження на 3-й стор.)

КРИМСЬКА СВИТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
Трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"
"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Регістраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Літуйте з читачами - на сторінках газети.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5,
2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олександр БІЛІШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1,
тел./факс (044) 498-23-63
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

ПРЕЗИДЕНТ ПРИЙНЯВ ВІДСТАВКУ УРЯДУ

Президент України Віктор Янукович прийняв відставку Прем'єр-міністра України Миколи Азарова, задовольнивши його заяву.

3 грудня Прем'єр-міністр звернувся до Глави держави із заявою про відставку. «У зв'язку з обранням мене народним депутатом України, відповідно до частини другої статті 115 Конституції України, статті 15 Закону «Про Кабінет Міністрів України» заявляю про свою відставку», — зазначено в заяві керівника уряду.

Оскільки за статтею 115 Конституції відставка Прем'єр-міністра має наслідком відставку всього складу Кабінету Міністрів України, Президент прийняв також відставку уряду держави.

Водночас Глава держави, керуючись нормою частини п'ятої статті 115 Конституції, доручив Кабінету Міністрів продовжувати виконувати свої повноваження до початку роботи новоствореного уряду.

Президент Віктор Янукович може подати кандидатуру нового Прем'єр-міністра на затвердження чинного складу Верховної Ради. Таке припущення зробив у ексклюзивному коментарі для кореспондента УКРІН-ФОРМУ професор права Віктор Мусіяка.

«До 12 грудня 2012 року Президент може подати до Верховної Ради кандидатуру, яку він вважає гідною на посаду Прем'єр-міністра, скажімо, того ж Миколи Азарова, а Верховна Рада проголосує щодо надання згоди на його призначення на цю посаду. І все. А далі формування нового Кабінету йде тільки за участі Прем'єра та Президента», — сказав Мусіяка. При цьому він зауважив, що нинішня Верховна Рада втрачає свої повноваження в день першого засідання новообраної Верховної Ради. «Наскільки мені відомо, це буде 12 грудня, а до цього дня Верховна Рада

Відповідно до частини третьої статті 17 Закону «Про Кабінет Міністрів України» всі члени уряду, які перебувають у відставці, звільнюються зі своїх посад з початку роботи новоствореного Кабінету Міністрів. Таким чином, усі чинні члени уряду продовжують працювати на своїх посадах і здійснювати покладені на них повноваження до звільнення в установленому Конституцією порядку.

За чинним законодавством, призначення Прем'єр-міністра України здійснюється Президентом за згодою більш ніж половини від конституційного складу Верховної

Уряд продовжує працювати у звичайному робочому напруженому режимі. Як передає кореспондент УНІАН, про це виконуючий обов'язки Прем'єр-міністра України Микола Азаров заявив у середу, відкриваючи засідання уряду.

«Сьогодні треба говорити в першу чергу про те, що належить ще зробити. Таким чином, ніяких «відпускних настроїв» зараз бути не може. Робота уряду триває у звичайному робочому напруженому режимі. Ситуація в Україні і світі вимагає від уряду професійних, виважених, але рішучих дій», — сказав Микола Азаров.

Ради; письмове подання про надання згоди на призначення на посаду Прем'єр-міністра вноситься Президентом до ВР після прийняття рішення про відставку Кабінету Міністрів, припинення повноважень Прем'єр-міністра України; парламент розглядає подання Глави держави не пізніше, ніж у п'ятиденний строк з дня внесення такого документа до ВР (пункт 12 частини першої статті 85, пункт 9 частини першої статті 106, частина друга статті 114 Конституції, стаття 8 Закону «Про Кабінет Міністрів України», стаття 205 Регламенту Верховної Ради, затвердженого Законом «Про Регламент Верховної Ради України»).

Прес-служба Президента України Віктора Януковича

КРИМСЬКА ВЛАДА ПООБІЦЯЛА ВОДУ БЕЗ ПЕРЕБОЇВ

Безперебійне водозабезпечення кримчан в осінньо-зимовий період — на особливому контролі уряду Криму. Про це заявив перший заступник голови Ради міністрів АРК Павло Бурлаков на нараді в форматі відеоконференції 3 грудня.

Цього року через посушливу погоду виникли труднощі із заповненням водоймищ. Особливо гостро ця проблема постає в Ялті, Алушті, Судаку, Сімферополі та Сімферопольському районі. У деяких з цих регіонів наповнення водосховища заповнені. У них закачано на 46 млн. кубометрів води більше, ніж у 2011 році.

Павло Бурлаков підкреслив, що органи місцевої влади і комунальні підприємства повинні вжити всіх заходів для збереження існуючих графіків подачі води споживачам. Крім того, він доручив посилити роботу з погашення заборгованості по оплаті за воду та енергоспоживання. «Ситуація непростя, але контрольована. Тому органи місцевого самоврядування повинні оперативно відпрацювати це питання, разом з Міністерством фінансів Криму знайти джерела фінансування. Незважаючи на погодні умови, вода в будинках кримчан повинна подаватися безперебійно», — заявив перший віце-прем'єр республіки.

У свою чергу начальник Регіонального центру з гідрометеорології Криму Анатолій Рошак повідомив, що за прогнозами на грудень, у Криму кількість опадів складе 60 мм, в горах — 158 мм, при нормі 47 і 122 мм відповідно. «Загалом синоптичний прогноз оптимістичний. Збільшення опадів і відносно теплий температурний режим заповнять нестачу води у водосховищах», — повідомив він.

У рамках наради Павло Бурлаков підкреслив, що в Криму необхідно вирішувати завдання з комплексної модернізації системи водопостачання та водовідведення. Він нагадав, що 2013 року в республіці розпочнуть реалізацію державної програми «Вода Криму».

Крім того, в північних регіонах півострова планується облаштувати 67 свердловин. «Проблеми водопостачання Криму вимагають системного підходу, часу і значних коштів. Рада міністрів поетапно працює в цьому напрямку. Ключове завдання — забезпечити стабільну подачу якісної питної води кримчанам відповідно до європейських стандартів і знизити собівартість послуг», — резюмував Павло Бурлаков.

ВІДВІДАТИ КРИМ — ОБОВ'ЯЗКОВО!

За версією журналу National Geographic, Кримський півострів очолив двадцятку місць на планеті, які треба обов'язково відвідати 2013 року. Про це повідомляє прес-служба Міністерства курортів і туризму АРК, передає УКРІНФОРМ.

«Кримський півострів з його Чорноморським узбережжям — рай класу французької Рив'єри, але значно дешевший. 300 днів на рік тут тепло і сонячно», — зазначають автори рейтингу і рекомендують відвідати півострів з травня до жовтня, зупинитися у готелях на південному березі, а також спробувати страви традиційної кримськотатарської кухні.

У редакції журналу зазначають, що Крим — це улюблене місце відпочинку російських царів і радянських вождів, це місце з багатою історією, культурою та унікальною природою.

National Geographic (National Geographic Magazine) — офіційне видання Національного географічного товариства, засноване у жовтні 1888 року. Журнал видається у кількох країнах різними мовами і спеціалізується на статтях про географію, природу, історію, науку і культуру. Матеріали забезпечуються великою кількістю фотографій.

КОРУПЦІЯ — ЯК ДІАГНОЗ...

Рівень корупції у багатьох країнах світу залишається надзвичайно високим. Такого висновку дійшла міжнародна неурядова організація Transparency International за результатами підготовки щорічного «Індексу сприйняття корупції».

Як стверджують експерти організації, корупція продовжує чинити руйнівний вплив на суспільство у всьому світі. «Індекс сприйняття корупції за 2012 рік свідчить про те, що суспільству, як і раніше, доводиться платити високу ціну через прояви корупції», — цитує прес-служба голову правління Transparency Inter-

national Угетт Лабель.

За даними щорічного Індексу, найменш корумпованими країнами у світі залишаються Данія, Фінляндія та Нова Зеландія, а найвищий рівень корупції зафіксований в Афганістані, КНДР та Сомалі. «Індекс сприйняття корупції — 2012» визначає рівень корупції у державних секторах 176 країн. При цьому організація змінила методологію складання рейтингу. Якщо раніше країнам присвоювалися бали за шкалою від 0 до 10, де 10 відповідало мінімальному рівню корупції, то тепер було використано шкалу від 0 (найбільш корумповані

країни) до 100 (найменш корумповані).

Як повідомляв УКРІНФОРМ, Україна посіла в актуальному Індексі 144 місце, отримавши 26 балів. Торік їй було відведено 152 місце та 2,3 бала (27 балів за новою методологією).

Transparency International — міжнародна неурядова організація, що займається проблемою боротьби з корупцією, заснована в 1993 році. На сьогодні вона має 100 закордонних відділень, діяльність яких координується Міжнародним Секретаріатом, розташованим у Берліні. «Індекс сприйняття корупції» у світі готується щорічно з 1995 року.

СВЯТО УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ

5 грудня у 8 гарнізонному будинку офіцерів в Сімферополі пройшли урочисті збори та святковий концерт з нагоди 21 річниці Дня Збройних Сил України.

Урочистості розпочалися з вітання військових колег начальником штабу — першим заступником командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України

капітаном першого рангу Дмитром Шакурою. Він поздоровив усіх зі святом і вручив кращим військовослужбовцям відзнаки та грамоти.

Від керівництва держави перед військовими виступив Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим Віктор Плакіда (на фото), який наголосив на позитивній дина-

міці у розвитку українського війська та вручив почесні грамоти від Представництва командуванню вітчизняного флоту та іншим військовим.

Керівництво автономії та міста також не залишилось осторонь цієї знаменної події. Військових привітали та вручили грамоти й нагородили член президії Верховної Ради Автономної Республіки Крим, полковник запасу Петро Запорожець, заступник голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим

Георгій Псарьов та інші посадовці особи.

В рамках свята Кримський регіональний медіа-центр Міністерства оборони України презентував гостям документальний фільм про історію та сьогодення 36 окремої бригади берегової оборони, а колектив 8 гарнізонного будинку офіцерів подарував святковий концерт.

Олексій МАЗЕПА, підполковник, спеціальний кореспондент «Народної армії»

УТОЧНЕННЯ

до статті «Між Бенкендорфами...» («КС» №48)

Щоб у читачів не склалося враження, що я, вчителька історії з багаторічним стажем, вже трохи підзабула свій предмет, хочу уточнити, що позбавив Т. Г. Шевченка права писати і малювати сам цар Микола I. Без будь-якого суду — на запропонованому Третім відділом документі самодержець власноручно начертав: «Під найсуворіший нагляд із заборонаю писати й малювати».

У період арешту та допитів Т. Г. Шевченка жандармський корпус та Третій відділ очолював князь О. Ф. Орлов та його помічник Л. В. Дубельт. Тому в кінці статті слід читати: «Ми хочемо жити не так, як писав замордований послідовниками шефа жандармів О. Х. Бенкендорфа наш пророк і поет, видатний українець Т. Г. Шевченко — «на нашій, не своїй землі».

З повагою до читачів — автор статті В. І. ЧЕКАЛІНА

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

Після розгрому військ барона Врангеля частинами Червоної армії новою владою у 1920 році в місті Сімферополі була сформована кавалерійська школа. На території села Перевального розмістилась кулеметна навчальна рота з її складу. У 1936 році кавалерійська школа була переформована у Курси червоних командирів з польовою навчальною базою на території сучасного Ангарського полігону.

В часи Великої Вітчизняної війни в районі Перевального діяли три загони 6-ї партизанської бригади. Втрати фашистів та їхніх приспівників від партизанських дій були вагомими. Та найголовнішим було те, що ворог відволікав свої війська від фронту для охорони та оборони тилів.

«ТАМ, ДЕ МИ, ТАМ ПЕРЕМОГА!»

У післявоєнний час у Перевальному був сформований унікальний військовий заклад — 165 навчальний центр, що готував військових фахівців для інших країн світу, який у 1980 році був реформований в Сімферопольське військово-об'єднане училище. Представники 37 країн світу пройшли підготовку у стінах 165 навчального центру та СВОУ. Саме у Перевальному свого часу набували військових навичок майбутні військові та політичні лідери. До слова, найвідоміший серед них — колишній лідер Лівійської Джамаїрії полковник Муаммар Каддафі...

З набуттям Україною Незалежності гостро постало питання про власні збройні сили. Тому військовим керівництвом молодого держави було прийнято рішення про формування на базі СВОУ першого військового з'єднання. 26 липня 1992 року у селі Перевальному розпочала свій ратний шлях 84 окрема механізована бригада — перша новостворена бригада молодого держави.

Відлік історичного шляху

36 окремої бригади берегової оборони Військово-Морських Сил Збройних Сил України розпочався 1 грудня 2003 року, коли згідно з директивою міністра оборони України на базі з'єднань та військових частин 32 Армійського корпусу Сухопутних військ Збройних Сил України розпочалося формування з'єднання. За короткий проміжок часу була створена бригада, яку очолив полковник Сергій Бондаренко. Згодом управління бригади перемістилося до села Перевального. 23 лютого 2008 року в урочистій обстановці особовому складу бригади було вручено Бойовий прапор.

Протягом останніх років тривало становлення військових частин та підрозділів бригади, йшла повноцінна бойова підготовка. Починаючи з березня 2004 року, коли морські піхотинці з'єднання взяли участь у проведенні сухопутної фази навчань «Шит миру — 2004», щороку військовослужбовці бригади гідно представляли Військово-Морські Сили на національних та міжнародних навчаннях.

Після створення в бригаді два роки тому унікального гірсько-піхотного підрозділу (таких батальйонів у складі Збройних Сил України лише два) бойові можливості бригади значно розширилися. За словами командира гірських піхотинців майора Юрія Головашенка, служба в його підрозділі інтенсивна, до такого ритму армійського буття спонукає сама кримська природа. Так воно і є, адже незалежно від пори року, ігноруючи іноді геть несприятливі кліматичні умови, особовий склад підрозділу опа-

нове складну науку ведення бойових дій у гірсько-лісистій місцевості. А в перервах між «боями» гірські піхотинці облаштовують в горах військово-стрільбище для ведення вогню зі стрілецької зброї та озброєння БМП, клас гірської підготовки та гірську смугу перешкод. Труднощі не лякають бажаючих бути у складі цього підрозділу, адже вважається, що служити тут цікаво та престижно.

Слід відзначити й перевальненських танкістів, які нещодавно стали активними учасниками змагань цього роду військ. Під час індивідуального нагородження найбільше відзнак та заохочень від міністра оборони та начальника Генерального штабу — Головнокомандувача Збройних Сил України отримали саме танкісти з Перевального. Це підтверджує й перше місце в номінації «Кращий екіпаж Збройних Сил України з виконання вправи контрольних стрільб з озброєння танка».

...Спілкуючись з військовослужбовцями бригади, я звернув увагу на шеврон частини. На ньому, захищений прапором Військово-Морських Сил України та золотими козацькими шаблями, зелені Кримський півострів. А по колу напис: «Там, де ми, там перемога». Як запевнив нинішній командир бригади полковник Сергій Сторожено, особовий склад частини з Перевального шоденною ратною працею, сумлінною службою підтверджує відданість цьому гаслу.

Владислав СЕЛЕЗНЬОВ,
підполковник

СИМ ФУТІВ ПІД КІЛЕМ!

Нещодавно в Севастополі відбулась регата на приз журналу Міністерства оборони України «Військо України». Організаторами регати, яка була приурочена до свята — Дня Збройних Сил України, стали Федерація вітрильного спорту України та журнал Міністерства оборони України «Військо України». До змагань долучились імениті українські яхтсмени, спортсмени армійських і флотських клубів.

У перегонах взяли участь тільки спортивні яхти-моноטיפи «Melges-24». Клас «Melges-24» (цифра 24 означає довжину яхти у футах) — монотипний спортборд, відомий своєю здатністю розвивати велику швидкість навіть на «скромних вітрах». У світі популярність цього класу швидко зростає. Останній чемпіонат світу в Італії зібрав близько 150 учасників, серед них були й українські екіпажі.

Основна мета, яку ставили перед собою організатори регати, — привернути увагу громадськості, армійської і флотської молоді до здорового способу життя, а крім того, продемонструвати, наскільки навички

управління вітрилами сприяють професійній підготовці майбутніх офіцерів флоту і військових моряків.

Дводенні змагання запам'ятались не тільки гострою і безкомпромісною боротьбою, а й висококласною організацією. За результатами шести гонок визначився чемпіон 2012 року, ним став екіпаж під керівництвом Василя Гуреева — президента Федерації вітрильного спорту України.

На думку співорганізатора змагань — головного редактора журналу «Військо України» Олександра Клубаня, вітрильний спорт повинен стати невід'ємною складовою служби у Військово-Морських Силах України.

В свою чергу президент Федерації вітрильного спорту України Василь Гуреев зазначив, що нинішню регату планують зробити традиційною, аби надати новий поштовх розвитку вітрильного спорту в Севастополі та Україні, а також залучити більше нових людей і особливо військових моряків до занять цим захоплюючим видом спорту.

Владислав СЕЛЕЗНЬОВ

СРІБНИЙ ВІДБЛИСК НАДІЇ

Здається, зовсім недавно я сама їхала в Судак на Відкритий міжнародний творчий конкурс журналістів «Срібне перо», щоб отримати диплом лауреата і пам'ятний знак. Ми спілкувалися з колегами про спільні для всіх країн сучасні проблеми журналістики, дізнавалися про чужий досвід і ділилися своїм.

Минув рік і нова, вже одинадцята за рахунком, урочиста церемонія нагородження переможців збирає журналістів з усього світу знов у чудовому туристсько-оздоровчому комплексі «Судак». Заснований у 1998 році Кримською республіканською організацією Національної спілки журналістів України конкурс у різні роки за підтримки Верховної Ради, Ради міністрів АРК, голів різних міст проводився в Сімферополі, Красноперекопську, Феодосії, Ялті, Євпаторії...

А Судак, зустрівши учасників у середині грудня минулого року не по-зимовому теплим і яскравим сонцем, подарував такі три чудові дні на березі Чорного моря, що просто покоровив їх, зарядив особливою енергією творчості, яка народжується лише там, де є щирість, розуміння і справжня дружба. І організатори вирішили в 2012 році розповісти про це місто інформаційними засобами конкурсанта якомога більшої аудиторії читачів, телеглядачів і радіослухачів. До того ж привід для цього був особливий: Судаку — 1800 років. Вони не виключають, що наступного творчого року в конкурсі можуть додатися нові номінації «За кращу публікацію про Крим» і «За кращу публікацію про Судак».

Конкурс змінюється творчо і географічно. Він розширюється, зростає його популярність. Це підтверджують і цифри. Якщо в 1998 році в ньому взяло участь двадцять видань і редакцій, то в наступному році кількість учасників подвоїлася, а в 2004-му на адресу журі надійшло понад триста творчих робіт журналістів друкованих та аудіовізуальних засобів масової інформації. З третього конкурсу участь у ньому почали брати представники інших регіонів України. Він перетнув межі Криму і активно вийшов на всеукраїнський рівень, запрошуючи і приймаючи колег з ближнього і далекого зарубіжжя.

Так кримський конкурс «Срібне перо» став міжнародним відкритим творчим змаганням журналістів, в якому можна випробувати себе в різних напрямках публіцистики, телевізійних і радіо-програм, інтернет-видань, підготовки кадрів для засобів масової інформації. Цього року запроваджено нову номінацію з медіадизайну. Роботи учасників оцінювало

журі, до складу якого увійшли директор Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка Володимир Різун, професор Таврійського національного університету ім. В. Вернадського Наталя Яблоновська, заступник Голови Верховної Ради АРК, заслужений журналіст України Григорій Іоффе, провідні журналісти України та Криму Жанна Мазіцька, Людмила Мех, Валентин Козубський, Бекір Мамутов та інші.

Що ж відкрили вони цього року у скриньці електронної пошти «Срібного пера»? Голова журі Галина Михайленко, заслужений журналіст України, шеф-редактор журналу «Обличчя Криму», лауреат Премії АРК, порівняла її місткість зі скринькою Пандори. За давньогрецьким міфом, вона з цікавості відчинила скриню, підкинула їй Юпітером, і випустила в світ сховані в ній богами біди,

ню мову з яскраво вираженою позицією, точною опорою особистості в суспільстві.

Концентрація талантів у великому залі бізнес-центру «Шовковий шлях» просто зашкалювала. Привітання на їхню адресу надійшли від керівників трьох гілок кримської влади: Голови Верховної Ради АРК Володимира Константинова, Голови Ради міністрів АРК Анатолія Могильова, Постійного Представника Президента України в Криму Віктора Плакіді, голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України Олександра Курдіновича. Прибула делегація з Всеукраїнської асоціації журналістів у складі шести осіб.

— У жовтні ми провели свій журналістський конкурс у Пекині, — сказав її керівник. — А в Крим приїхали, щоб через конкурс «Срібне перо» глибше співпрацювати з вами. З організаторами і гостями

у професії та житті Ігор Лубченко, колишній багаторічний голова Національної спілки журналістів України, який недавно пішов з життя. Присутні хвилиною мовчання вшанували його пам'ять.

А новий керівник Спілки Олег Наливайко повідомив про заснування журналістської премії за захист свободи слова ім. І. Лубченка і вручив грамоту з грошовим еквівалентом її першому лауреату — співзасновнику газети «Дзеркало тижня», голові комісії з журналістської етики Володимиру Мостовому. Наступного дня він провів з учасниками конкурсу майстер-клас «Проблеми етичної відповідальності в сучасній журналістиці».

Професійно кваліфікованих робіт, кожна з яких може бути майстер-класом для авторів-початківців, є багато серед відзначених у конкурсі «Срібне перо — 2012». Редактором року названі Олександр Ломтев із м. Сарова Ниж-

ньогогородської області Росії і Сергій Абрамов з Донецька. У номінації «Журналістська майстерність» відзначена Алла Підлужна, колишній редактор журналу «Український театр» Національного газетно-журнального видавництва. За кращу радіограму року нагороджена Світлана Малохатко (Севастопольська РДТРК). Спецприз «Метр» за особливий внесок у розвиток кримської журналістики вручено головному редактору газети «Слава Севастополя» Наталії Троїцькій. Спецпризом «Кримські пріоритети» за імідж Криму відзначений Володимир Чехов з Чикаго (США). Приз за кращу фотопублікацію отримав Олександр Беланов з телеканалу «Росія» (Москва).

За сучасний підхід до журналістської освіти дипломи вручені представникам Харківського національного університету, Таврійського національного університету ім. В. Вернадського, Миколаївського коледжу преси і телебачення, творчого об'єднання юних журналістів «Дже-

рело» з с.м.т. Нижньогірського і, зокрема, Бекіру Аблаєву з газети «Шкільний ковчег» за дебют у кримській журналістиці. Всього лауреатами у восьми номінаціях конкурсу стали більше п'ятдесяти журналістів і чотири творчих колективи.

Урочистості та святковості церемонії нагородження надали виступи хореографічних колективів ТОК «Судак» і Кримського медичного університету, вокального ансамблю «Слов'яночки» Кримської філармонії.

Професія журналіста подібна професії медика. Він, як і лікар, шукає хвороби в суспільстві. Їхні причини, «лікування», не передозовуючи препаратів і засобів пера та мікрофона, разом з журналістами обговорювали протягом трьох днів з 22 до 25 листопада на засіданнях «круглих столів», майстер-класах, презентаціях журналістських видань, телеробіт, фотовиставок, електронної книги Г. Михайленко «Царські діти. Молодші Романови» голова Республіканського комітету

РЕДАКТОР — ОД БОГА

У привітному Бердичеві, либонь, не знайти людини, котра б не знала або принаймні не чула про Петра Залізного. Пан Петро один із небагатьох свого часу був удостоєний ордена Фонду Святої Марії «За людяність та милосердя», який йому разом з іншими сповідниками високої духовності вручив у своїй резиденції митрополит Володимир. У супровідному документі до нагороди акцентується: «...за добродійну діяльність, великий внесок у відродження духовності та моральних цінностей». І Петро Залізний цілком достойний такого, як єпископ Вінницький, Хмельницький, Житомирський і Полтавський, очільник благодійного відділу Союзу вільних церков християн євангельської віри України, а ще він — Президент благодійної організації «Відкрите серце», що вже чимало років продуктивно діє в живописному куточку Бердичівщини — селі Озадівка.

Петро Залізний — багаторічний головний редактор релігійного часопису «Євангельська нива», котрий видається виключно на пожертви людей, чії серця і душі невід'ємно поріднені з Богом. Уже тривалий час Петро Залізний залишається членом Асоціації Всеукраїнської громадської організації «Асоціація журналістів, видавців і мовників «Новомедіа».

Багаторічна творча дружба єднає його з місцевими засобами масової інформації. Особисто я був свідком того, як під час святкування церковного ювілею газети «Колос», що видається в місті Погребище на Вінниччині, Петро Залізний, який того часу перебував у закордонному відрядженні, доправив колективу журналістів-надресян подарунком, а також і їхнім родинам.

Кілька років тому, довідавшись про проблеми з виходом у світ єдиного україномовного на теренах Кримського півострова тижневика «Кримська світлиця», Петро Залізний тут же звернувся до своїх колег по віросповіданню, аби кожен з них передплатив бодай по примірнику цієї газети. Особисто він уже багато років залишається прихильником цього видання, в якому свого часу вже розповідалося про діяльність Петра Залізного. Пошлюся принагідно ще на один цікавий факт. З публікації в «Журналісті України» Петро Залізний дізнався, що в сусідній із Житомирщиною Вінницькій області точаться місцеві владні чвари щодо закриття тамтешньої районної газети «Подільська зоря». Вінницька районна влада всіляко перешкоджала повнокровному життю газети, штучно стримувала зростання накладу часопису. І Петро Залізний, щоб підтримати газету, знайшов можливість передплатити її для прихожан їхніх церков на Вінниччині. Доречі, цей редактор, як не прикро констатувати, один із небагатьох у своєму регіоні, хто систематично передплатує фахове видання «Журналіст України».

...Кожне чергове число «Євангельської ниви», редаговане добротворцем-редактором Петром Залізним, чекаю з нетерпінням. Бо тут завше є що прочитати для освітлення душі й чим згірті серце.

Едуард ПОДІЛЬСЬКИЙ, заслужений журналіст України

м. Погребище

«Срібне перо» — у Раді міністрів АРК

хвороби, недоліки і злочини. — У більш як чотирьохстах надісланих на конкурс матеріалах зібрано стільки негативних фактів, що, здається, також маеш справу зі скринькою Пандори, — прокоментувала голова журі.

Більш або менш професійно скроєні такі публікації справді є сьогодні абсолютно в кожному періодичному виданні. Однак згадаймо: коли випущена Пандорою зараза розлетілася по світу і почала жалити людей, міф на цьому не закінчився. З-під закритої кришки скрині доносився ще один голос: «Випустіть мене... Я допоможу людям...». Це була Надія. Коли її визволили, вона почала зцілювати людей. Це означає, що навіть у найтяжчі дні, у найчорнішому тунелі попереду світить вогник надії.

Г. Михайленко, за її словами, мимоволі аплодувала кожному матеріалу, в якому журналістське розслідування закінчувалося дівестією жити після публікації заходів, на сторінках якого прочитувала образну, точну і могут-

фінальної частини конкурсу в цей день у Сімферополі зустрівся А. Могильов. Крім кримських журналістів, у нинішньому році вперше надіслали свої роботи на конкурс автори з Болгарії, Вірменії, Північної Осетії та багатьох інших регіонів Російської Федерації. Реалізувалися і відзначені спільні інформаційні проекти Україна — Ізраїль та Україна — Польща.

— Журналісти частенько шукають «смажені» факти, — сказав, звертаючись до учасників урочистої церемонії, народний депутат України Борис Дейч. — А хотілося б більше читати на сторінках газет і журналів, бачити на телеекранах матеріали про людей простих, їхню громадянську позицію, реалізацію життєвих запитів, виховних і культурних інтересів.

І якщо оцінки журналістами пойдуть у державі та світі збігаються з оцінками історії, значить, вони гідно підтверджують свій високий ступінь відповідальності перед суспільством, перед кожним його громадянином. Таким був

ньогогородської області Росії і Сергій Абрамов з Донецька. У номінації «Журналістська майстерність» відзначена Алла Підлужна, колишній редактор журналу «Український театр» Національного газетно-журнального видавництва. За кращу радіограму року нагороджена Світлана Малохатко (Севастопольська РДТРК). Спецприз «Метр» за особливий внесок у розвиток кримської журналістики вручено головному редактору газети «Слава Севастополя» Наталії Троїцькій. Спецпризом «Кримські пріоритети» за імідж Криму відзначений Володимир Чехов з Чикаго (США). Приз за кращу фотопублікацію отримав Олександр Беланов з телеканалу «Росія» (Москва).

За сучасний підхід до журналістської освіти дипломи вручені представникам Харківського національного університету, Таврійського національного університету ім. В. Вернадського, Миколаївського коледжу преси і телебачення, творчого об'єднання юних журналістів «Дже-

рело» з с.м.т. Нижньогірського і, зокрема, Бекіру Аблаєву з газети «Шкільний ковчег» за дебют у кримській журналістиці. Всього лауреатами у восьми номінаціях конкурсу стали більше п'ятдесяти журналістів і чотири творчих колективи.

Урочистості та святковості церемонії нагородження надали виступи хореографічних колективів ТОК «Судак» і Кримського медичного університету, вокального ансамблю «Слов'яночки» Кримської філармонії.

Професія журналіста подібна професії медика. Він, як і лікар, шукає хвороби в суспільстві. Їхні причини, «лікування», не передозовуючи препаратів і засобів пера та мікрофона, разом з журналістами обговорювали протягом трьох днів з 22 до 25 листопада на засіданнях «круглих столів», майстер-класах, презентаціях журналістських видань, телеробіт, фотовиставок, електронної книги Г. Михайленко «Царські діти. Молодші Романови» голова Республіканського комітету

Валентина НАСТІНА

НАШЕ «ДЖЕРЕЛО» — НА ВИСОТІ!

У XI Відкритому міжнародному творчому конкурсі журналістів «Срібне перо» я став переможцем у номінації «Дебют у кримській журналістиці». Уявляєте, як це здорово, що мої матеріали оцінювали відомі метри кримської та української журналістики і вони виявилися не гіршими від публікацій справжніх «акул пера»!

Три дні в Судакі були насичені інтерактивними розмовами і спілкуванням у неформальній обстановці з цікавими людьми, екскурсіями по чудовому курортному місту. А як нас порадували і збагатили своїми майстер-класами відомий російський тележурналіст Олександр Беланов («Розкриття секретів телевізійної майстерності») і справжній ас української журналістики Володимир Мостовий, головний редактор тижневика «Дзеркало тижня», а також презентаціями своїх

книжок Олег Перетяка, незалежний журналіст із Луганська, і Галина Михайленко, метр кримської журналістики, заслужений журналіст України. А головною подією конкурсної програми стала сама церемонія нагородження переможців, грандіозне і шикарне шоу. Примітно те, що під час нагородження Мустафі Аріфова, керівнику нашого творчого об'єднання «Джерело» Нижньогірського центру дитячої та юнацької творчості, вручили посвідчення, прес-карту і значок члена Національної спілки журналістів України. Вітаємо! І дуже тішить те, що наше «Джерело» знову виявилось на висоті, завоювавши почесні нагороди відразу в двох номінаціях.

Бекір АБЛАСВ

На фото: Мустафа Аріфов і Бекір Аблаєв з ведучим конкурсу «Срібне перо» Борисом Левіним (у центрі)

В ШКОЛІ СВЯТО: КРУГЛА ДАТА!

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Тетяна Сухіна теж вручила вчителькам грамоти, а Людмилі Іванівні — «в останній день осені осінній букет». До речі, квітів цього дня тут не бракувало: це були і «осінні букети», і цілі кошики троянд, і червоні гвоздики, що їх дарували ветеранам школи, які вже сьогодні тут не працюють, але їхні імена назавжди вписані в шкільну історію. Разом із присутніми розглядаємо слайди, присвячені минулому цього навчального закладу, які демонструються під час урочистостей. Деякі зворушують мене ледь не до сліз, бо це не лише шкільна історія, але й моя власна. Пригадую, як поступово підвищувався статус школи від початкової до неповної середньої і нарешті середньої, як побувала на присвячених останньому зрушенню шкільних зборів. Тоді Людмила Іванівна вважала, а представники української громади, охоплені бажаннями так випустити у великий світ перший український клас в Криму, переконували її поклопотатися про підвищення статусу школи, не відправляти дітей передчасно у невідоме майбутнє, дітей, які не хочуть розлучатися з цією школою ради інших варіантів, бо люблять її. Людмила Іванівна здолала свою непевненість і пішла назустріч школярам і, думаю, жодного разу про це не пошкодувала. Тож десь поза кадром я бачу і себе: як розмовляю з першими вчительками українських класів (рік тому бачила одну з них, що перебуває на іншій посаді), як спілкуюся із переможцями конкурсу ім. Петра Яценка, як тішуся під час розважального конкурсу «Коса — дівоча краса», як разом зі шкільним колективом ми святкуємо ювілей Людмили Іванівни, як приводжу сюди під вибори кандидатів у депутати в надії, що вони допоможуть школі матеріально, і події, які запам'яталися, можна перерахувати довго.

Знаменно й те, що 20-річні ювілеї першої в Криму україномовної газети «Кримська світлиця» і першої школи з українськими класами майже збігаються у часі — різниця менше як у місяць. Отже, ми не

тільки друзі, але й однолітки!

А тим часом виступає кримський профспілковий лідер працівників освіти Катерина Волкова, яка, окрім грамот, вручає також сертифікат на одержання колективної путівки вчителям на відпочинок до пансіонату. Представник же КРППО від імені тих, хто проходив там підготовку і побував у 33-й школі, яка плідно співпрацює з цією інституцією, заявив однозначно і категорично: «Ваша школа — найкраща, так вважають всі наші слухачі», а також передав чимало корисних і цікавих книг для шкільної бібліотеки.

Втім, «офіціоз» під час святкування вдало чергувався із концертною програмою. Суттєво, що в 33-й школі талановиті не лише десятки півтора учнів із понад тисячі, а практично увесь учнівський загаль. Тут виходять на сцену і показують концертні номери цілими класами. Бо якщо здатні опанувати математику і мову, то хіба не здатні до простеньких танцювальних «па»? Дітей не розділяють на хороших і не зовсім, здебільш і таких собі, й в цьому теж складова успіху навчального закладу. І хай не кожному підкорюється «Джайф», як четвертокласникам Артуру Селенку та Вікторії Христиненко, але виступити у ролі маленьких барабанщиків або ж взяти участь у виконанні хореографічної композиції «Ковбої» може кожен. А професійно заспівати, якщо треба, допоможуть і батьки. Саме із цією метою побував на

святі Асан Белялов, якого було представлено як «народну зірку України». Старша дочка співака вже закінчила цю школу, а молодша навчається в ній зараз. А у батьків є можливість подивитися на школу очима дитини, не видаючи бажання за дійсне. «Спасибі, що ви даруєте хвилини вашого життя нашим дітям!» — звернувся співак до Людмили Іванівни і висловив побажання, щоб у цій же школі навчалися і його майбутні онуки.

Та заспівати було кому і з учнів. Старшокласниця Діана Тимофеева чудово впоралася із сольним номером, вона виконала улюблену пісню свого директора. А пісні у виконанні шкільних колективів брали за душу перш за все своєю тематикою, бо були вони про Україну, «на весь світ єдину» та стосувалися безпосередньо святкової дати. Подарували присутнім свій співочий привіт і випускники цієї школи, нині студенти Євген Валуєв та Роман Філін. Символічно, що це була «Пісня про друга», а хлопці потоваришували саме тут і мають намір пронести свою дружбу через все життя. Про дружбу, якій навчила школа, говорила і її випускниця Катя Старостіна.

Та любов у випускників школи і її вчителів взаємна. На святі урочисто звучать імена тих, хто сьогодні вже став учителями, лікарями, спортсменами, льотчиками, журналістами. І в останньому випадку за прикладом далеко ходити не до-

водиться: на екрані телевізора регулярно можна спостерігати чарівну телеведучу Кристину Яцків. Я давно запитиміла цю дівчину, навіть не підозрюючи, що вона є випускницею моєї улюбленої школи.

Не забули під час урочистостей і про своїх нинішніх учнів, якими пишаються і які примножують славу навчального закладу. Це передовсім переможці І та ІІ турів різноманітних всеукраїнських конкурсів, дійсні члени МАН, дехто з яких поповнить в майбутньому кількість золотих медалістів, котрих на сьогодні вже 64.

Якось по-особливому вражає промова директора сусідньої школи № 3 Олени Гордієнко:

— Двадцять років — це лише старт. І він успішний, тож таким буде і майбутнє. Школа — це соціальний інститут, де рука до руки ідуть поряд дитинство, підлітковий вік, юність, мудрість, про старість говорити не буду, вчителі старими не бувають. Школа — це те, що залишається назавжди.

І хоча процитовані слова не мають до 33-ї школи безпосереднього відношення і їх можна застосовувати до будь-якої іншої, та вони — саме про те, глибинне, що дозволяє зазирнути в сутність, про те, що привертає мою увагу вже під час неофіційної частини святкування, коли вчителька із сяючими очима заявила: «Що б хто там не говорив, а професія наша — найкраща, нас люблять, нас пам'ята-

ють все життя». І це замість того, щоб побідкатися через низьку зарплату, поскаржитися на невихованих «скажених» дітей, які можуть в коридорі і з ніг збити (чула від когось й про таке). Але ж вони в цій школі і виховані, і нескажені, бо їх люблять і вони відповідають тим самим. Хочеш мати ворога — подивись на людину налякану і підозрілу, зроби їй ідеке зауваження, і матимеш його. Хочеш мати друга — для початку просто усміхнись... А ще — пам'ятай і згадуй добрим словом тих, хто був поряд, й таким самим словом згадають і тебе.

У цій школі не забули і першого її директора Петра Федоровича Важинського, який приймав її в експлуатацію, а зараз є рядовим вчителем праці в одній із шкіл Сімферополя. Це ще він «підняв прапор добра і національного порозуміння», який потім підхопила Людмила Іванівна. Це разом з ним завозили меблі і носили їх на четвертий поверх. Тоді тут працювали й інші люди, яких з часом залишалося менше і менше. І спогади ці належать не тільки колишній вчительці школи Ірині Карнадській, яка їх озвучила.

Мине ще 20 років, і нинішні молоденькі вчительки так само дивуватимуться, що посаджені ними разом з учнями дерева давно повиростали, і все буде тоді трохи по-іншому, та залишаться традиції, традиції добра і любові.

Тамара СОЛОВЕЙ

Н. Гончарова

НА ЦИХ СТІНАХ ТРИМАЄТЬСЯ ІСТОРІЯ...

Сімферополь часто сприймають як суцільний вокзал, транзитне місто на шляху до морського узбережжя з його зонами відпочинку, подорожжями на воді і в горах, екскурсіями до визначних місць, пов'язаних з різними сферами життя людей на півострові. Однак він і сам може бути цікавим екскурсійним об'єктом як південна столиця, як населений пункт, що з 2001 року має статус малого історичного міста.

На його території розташовано 236 пам'яток культурної спадщини, з них 114 — історії та монументального мистецтва, 94 — архітектури та містобудування, 15 — археології та архітектурно-археологічних комплексів, 13 — нововиявлених. Проте навіть самі сімферопольці часто не знають про деякі з них. А між тим, у місті знаходиться сім пам'яток національного значення: будинки Мюльгаузена, Палласа, Таранова-Белозорова, замський дім М. Воронцова, пам'ятник письменнику К. Тренюву, могила художника М. Самокиша і пізноскіфське городище Неаполь Скіфський. Наприклад, про Неаполь Скіфський чули всі, але мало хто з городян побував у ньому. Значно більший інтерес проявляють до залишків цього древнього кримського поселення іноземні туристи. Лише минулого року його відвідали гості майже з усіх країн світу. Тут було проведено фестиваль.

На громадських слуханнях з обговорення проекту Програми збереження і використання культурної спадщини міста Сімферополь на 2012-2015 роки їхні учасники — представники установ і громадських організацій звернули увагу міській владі на те, що добиратися громадським транспортом до Неаполя Скіфського дуже незручно. Діє лише один автобусний маршрут від залізничного вокзалу, де буває найбільше потенційних екскурсантів з числа прибулих на півострів поїздами пасажирів. Відкриття ж нових потрібно узгоджувати з адміністрацією Придніпровської залізниці — власником примі-

щення вокзалу, яке також є пам'яткою архітектури. І поки це питання буде вирішуватися, у місті беруться до наступного туристичного сезону збільшити кількість вказівних покажчиків, а на кінцевій зупинці діючого автобусного маршруту встановити банер з детальним описом цього нового історико-культурного об'єкта на його карті.

Сфера охорони культурної спадщини, в першу чергу нерухомих пам'яток, останніми роками стала однією з найбільш вразливих галузей господарського і культурного життя. Недостатність фінансування науково-дослідних і ремонтно-реставраційних робіт, у деяких випадках надмірно інтенсивна експлуатація окремих пам'яток, непристосованість до сучасних умов знизилі рівень економічної ефективності їх використання в курортно-туристичному потенціалі Сімферополя.

Яке красиве місце було колись біля кінотеатру «Космос»! А сьогодні воно поступово втрачає свою привабливість. У поганому стані знаходяться східці та «Стіна плачу» на меморіалі «Дубки». Поблизу нього випасають худобу. А коли представники громадськості спробували навести порядок там і на інших безгосподарних територіях, то не змогли знайти їх балансоутримувачів.

Сергій Павліченко, заступник начальника — начальник відділу охорони культурної спадщини і рекреації головного управління архітектури, будівництва і регіонального розвитку Сімферопольської міської ради, детально розповів про те, як пам'ятки класифікуються за формами власності, які з них перебувають у підпорядкуванні держави, Автономної Республіки Крим, а які належать територіальній громаді Сімферополя. Ця третя група приміщень-пам'яток у зв'язку з дефіцитом бюджетних коштів тривалий час не реставрувалася, в ній не здійснювалися ремонтні роботи. Деякі споруди дуже постаріли. На них втрачено декоративне оздоблення, ділянки карнизів і балконів знаходяться

в аварійному стані. Початок їх реставрації зроблено нещодавно в центральній частині міста — на вулиці Горького. І на неї відразу стало приємніше дивитися.

Рішенням сесії міської ради від 16 лютого 2012 року всі пам'ятки історії та монументального мистецтва, пов'язані з подіями Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років, а це комплекс «Вічний вогонь», кладовища воїнів, передані на баланс міському комбінату комунальних підприємств. Нині на місця поховань встановлюються нові охоронні таблички з пластмаси замість попередніх з кольорових металів, розкрадених зловмисниками.

А як пишалися всі в місті набережною Салгіра! Однак недовго була ця радість. Красива різьблена огорожа привабляла шукачів металу, і вона частинами почала зникати з лівого і правого берегів річки. Замінили решітки на пластмасові, та зловдійське око вже й на них спрямувало свій зловмисний приціл.

Настала зима. І в період утеплення будинків від морозів міські архітектори звертають увагу їхніх власників, комунальних і приватних, на те, щоб у ході проведення цих робіт не змінилися історичне обличчя фасадів, щоб уся проектно-реставраційна документація узгоджувалася з уповноваженими на це органами. Беручи до уваги те, що більша частина нерухомих пам'яток Сімферополя знаходиться в задовільному технічному стані, місцева влада досліджує і поступово оновлює ті об'єкти, які з часом найбільше постаріли, почали руйнуватися. І культурна спадщина постає як комплекс багатонаціональної та багатовікової історії освоєння території міста. Справжніми перлинами архітектури і містобудування є в ньому собори та інші будівлі Української православної церкви, мечеть Кебір-Джамі Духовного управління мусульман Криму. Нині закінчується реставрація будинку Кримського етнографічного музею. Наступного року планується початок віднов-

Неаполь Скіфський

ловальних робіт у приміщенні Дворянських зборів по вулиці Горького.

Чекають від владних структур прийняття остаточного рішення про переселення редакції ДТРК «Крим» з кенаси, яка перебуває в державній власності, кримські караїми, щоб розпочати в ній роботи із створення Центрального музею свого етносу, бібліотеки та архіву. Поки що вони мають можливість лише здійснювати на третьому поверсі приміщення молебні. А після приведення цієї пам'ятки духовної етнокультури в експозиційний стан він буде включений у туристичні та екскурсійні маршрути міста.

Всього орієнтовний обсяг коштів, необхідних для фінансування програми в 2012-2015 роках, за словами С. Павліченка, складає понад 15,5 мільйона гривень. Фактично ж воно здійснюється в межах передбачених щорічних бюджетних призначень. Однак його можуть збільшити благодійні внески та інші джерела, не заборонені чинним законодавством України.

Ці об'єкти — не просто будівлі з каменю, вапняку, глини чи іншого матеріалу. В них, як у підручнику під відкритим небом, закарбована предками наша історія, традиційна багатонаціональна культура. Тож і зберігати їх, показувати та розвивати нам треба всім разом на основі принципів відкритості та загальнодоступності.

Валентина НАСТІНА

БЕРЕСТЕЙЩИНА У НАШОМУ СЕРЦІ...

«Кримська світлиця» є газетою особливою — ми не обмежуємося публікаціями лише про життя кримських українців. І цю «особливість» диктує нам специфіка автономії. В АРК переважає російськомовне населення — це факт. Півострів є батьківщиною кримських татар, які хочуть відновити свою національно-територіальну автономію. Це також факт, який українські демократи повинні сприймати з усією серйозністю і керуватися повагою до корінного народу. Українці живуть начебто у рамках «своєї» держави, але насправді їхнє існування є досить дискомфортним. Тому нам конче необхідно навчитися мирному співіснуванню. Але не за радянською моделлю, яка передбачала прискорену (наскільки це можливо) асиміляцію етносів. А за демократичною — коли мови і культури зберігаються, але народи-сусіди привчені не лише мирно співіснувати, але й шанувати сусідні культури, цікавитися ними. Тому «Кримська світлиця» так багато уваги приділяє Берестейщині та Кубані, трішки менше — Підляшшю та Придністров'ю. Це ті землі, де українці почувалися приблизно так, як і кримські татари в Криму — «на рідній, не своїй землі». Але говорячи про безправність українців Берестейщини, ми повинні усвідомлювати, що й етнічні білоруси цього краю аж ніяк не почувалися привілейованими. Вони, як і українці Криму, посилено зросійшуються. Ви бачите, скільки відразу паралелей з Кримом? Хіба кримський татарин не зрозуміє берестейця? Чи він не зрозуміє лемка, якого депортували з рідних місць і досі ніхто (на державному рівні) не допомагає повернутися на землю предків? Спокійні дискусії на тему ідентичності завжди наближають нас до консенсусу. Тому мене завжди радує толерантна позиція тих, хто прагне до якоїсь гармонізації міжнаціональних стосунків. Від берестейських активістів українського напрямку неодноразово чув: «Державна мова в країні повинна бути одна — білоруська. Українська на Берестейщині повинна вивчатися як окремий шкільний предмет...». Це набагато поміркованіша позиція, ніж та, яку мали українські партизани з УПА. Вони до 1952 року продовжували збройний опір, сподіваючись, що Берестейщина колись повернеться в лоно нееньки-України. УПА тоді прогнала, але та героїчна боротьба поліщуків багато до чого зобов'язує нас — українців третього тисячоліття. Ми конче мусимо допомогти збе-

регти своє українство хоча б тим людям на Берестейщині, які цього зажають. Навіть якщо хтось прагне зберегти свою окремішню «поліщуцьку» самобутність, такі люди будуть нам не чужими. І якщо на Берестейщині колись зміцняться позиції «білорусизаторів», які прагнуть посилити позиції державної білоруської, — це також наші побратими. За умови, що вони уважно ставитимуться до українського «сегмента» на Берестейщині...

І одразу напрошується «кримська» паралель: кримські татари повинні шукати точки дотику з українством? Безумовно. І українці повинні бути готовими до вивчення кримськотатарської. Лише російський великодержавний шовінізм ми повинні засудити як анахронізм і ганебне історичне явище. Бо саме він диктує нам імперське бачення ситуації і орієнтує на «силові» сценарії. Це притаманно Євроазії, але не Європі. Національні меншини мають право на повноцінне культурне існування. Ось чому ми подаємо багато матеріалів про Берестейщину і завжди надаватимемо місце тим нашим друзям, які читають «Кримську світлицю» в Інтернеті і час від часу хочуть висловити свою точку зору. Сьогодні надаємо слово відомому культурологу з Берестя Віктору МІСЮКУ.

— Дякую за увагу «Кримської світлиці» до берестейської теми. В свою чергу пропоную згадати одну із найзагадковіших української історії радянського періоду. Маю на увазі Сергія Тихоновича Бобрьонка. Народився у Києві в 1921 році. В 1939 році покликаний до війська Ленінським райвійськкоматом Києва. Служив молодшим сержантом у 3-й прикордонній комендатурі (чи команді) 17-го прикордонного загону. Брав участь у самодіяльності. Війна застала його в казармі 17-го прикордонного загону на території Цитаделі Берестейської фортеці. За спогадами очевидців, був контужений та часто непритомнів, але вперто брав участь у боях. За офіційними даними, він потрапив у полон 25 червня 1941 року. До 1945 року перебував у таборах військовополонених у Польщі, Пруссії та Норвегії. Після війни грав у театрі Заньковецької у Львові. В книзі Василя Голодова «Есть такой фронт» (вона покликає переконаати читача, що «одну из славных страниц в историю ВЧК-КГБ вписали львовские чекисты») є розділ

«СЕРГЕЙ БОБРЕНКО. ПОКА БИЛОСЬ СЕРДЦЕ».

Судячи з усього, Бобрьонко друкував у місцевій пресі інформацію про театральне життя і не тільки. Ним були написані книги: «Під стінами Бреста: записки учасника оборони Берестейської фортеці». — К.: Молодь, 1958 (перевидана російською мовою); «Пісня про нескорених». — Львів, 1963; «Пісня про бойових подруг». Нариси. — К.: Молодь, 1964; «Побратими». — Львів, 1966. Нагороджений орденком Слави III ступеня і медаллю «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.». За деякими даними, помер у 1996 (за іншими — був живий ще в 1998 році).

Мене дивує те, що цей захисник Берестейської фортеці фактично невідомий у Бересті. Ось кілька фактів, які це підтверджують. Не знав про нього журналіст і літературознавець, ерудит Антон Цвид, тому й не потрапили описання довоєнного Берестя і фортеці в антологію української літератури Берестейщини «До тебе, світе». Про нього не згадував ен-

хоча б встановлення скульптурної композиції саме в тому місці, де виконував свій військовий обов'язок Сергій Бобрьонко. У мене є кілька версій, які могли б це якось пояснити.

1. Він не належав до московської партійної еліти, а випадкових людей на літературний Олімп не брали. Тому й залишався він ветераном локального значення. Цікаво, як до нього ставилась тодішня влада Львова? Чи був він у числі головних фігур на святкуванні Дня Перемоги, чи його оминала увага офіційних осіб?

2. Його особиста біографія мала якись провини перед партією, які (попри активну участь в обороні Берестейської фортеці) не дозволяли зробити з нього значну фігуру. Він був тривалий час, як і більшість учасників оборони, в полоні. При Сталіні про оборону зовсім не говорили. Вважалося, що той, хто вижив, уже «заплямував» себе... Що, зрештою, не завадило багатьох людей вже в хрущовські часи підняти на вершину популярності.

3. Його образ війни не збігався з інтернаціоналістською політикою партії, а тому не підходив для зразка всесоюзного рівня. Відомо ж, що в радянському війську було чимало українців, які співали свої пісні, в тому числі і на військову тематику, розмовляли рідною мовою. Натомість з часом образ війни все більше інтернаціоналізувався (русифікувався). Образ Бобрьонка нагадує мені постать «незручного» в радянські часи українця Олексія Береста, який підняв прапор над Рейхстагом. Усе свідчить про те, що ми маємо свого «незручного героя» — берестейського Береста.

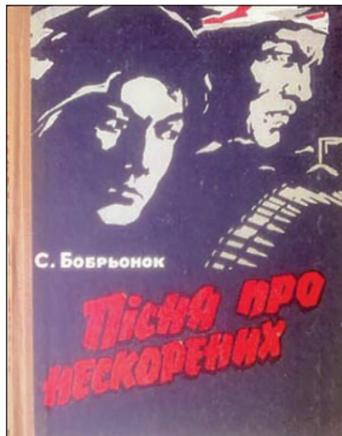
Добре було б, якби ви знайшли у Львівському театрі ім. Заньковецької інформацію про нього (детальні біографія, спогади, місце поховання). Цікаво знати: як сприймали його у львівському інтелектуальному середовищі? Чи був він причетний (і в якій ролі) до репресій з боку влади до творчої інтелігенції, акторів театру? Спробуйте розшукати у букіністів його книги. Відоме його фото з 1956 року — воно опубліковане в книзі С. Смирнова «Брестская крепость».

Маю до вас ще одне прохання. Не хотілось би, щоб в Україні використовували замість українських назв кальки чи якісь архаїзовані варіанти. Берестейці стільки зробили і роблять для того, щоб українці знали свою спадщину! Якщо справа у коректорах — переконайте їх, або дайте нам можливість переконати. Питомою назвою мого рідного міста — Берестя (чол. рід), а не Брест. Це її єдиний традиційний варіант, відомий місцевому населенню.

Записав
Сергій ЛАЩЕНКО

С. Бобрьонко

циклопедичний довідник «Брест», виданий берестейськими авторами у видавництві «Білоруська радянська енциклопедія». Його ім'ям не названа жодна вулиця міста, хоча у радянські часи така традиція була популярна. Нагороди його порівняно з Героєм Радянського Союзу майором Гавриловим дуже скромні. Я розумію, що за значенням участь сержанта була не такою помітною, як оборонця Східного форту майора Гаврилова. І все ж таки... З кінця війни звання Героя перестало бути чимось надзвичайним. До того ж учасники прикордонників порівняно з представниками інших військ було небагато. А подвиг Берестейської фортеці асоціюється саме з прикордонниками (що підтверджує

Пропонуємо увазі читачів інтерв'ю з відомим діалектологом Федором Климчуком (на фото), надруковане в газеті «Вечерний Брест».

Федір КЛИМЧУК

«ПОМРУТЬ ГОВІРКИ — МОВА СТАНЕ МЕРТВОЮ...»

— Федоре Даниловичу, як ви прийшли до такого розуміння великого значення говірок?

— Насамперед була цікавість. Завжди вважалося, що «вищий сорт» — це літературна мова, а «нижчий» — сільська. Ще у старших класах у моїй душі визрів протест: я вважав, що це не зовсім так. Яка багата польська мова! І дуже шкода, що вона зникає...

— Тому стали аспірантом Інституту мовознавства Академії наук?

— Ще в юнацтві я записував пісні, щоб просто їх співати. Пізніше написав лист в Академію наук, де висловив свої думки щодо значення місцевої мови. Мені дуже серйозно відповіли і порадили займатися вивченням західнополіських говірок. Потім багато років співпрацював з Микитой Толстим, правнуком великого російського письменника, який багато років очолював польські експедиції. Микита Ілліч збирав лексику, перлини духовної культури. Потім налагодилася стосунки з українськими вченими, які займалися вивченням місцевих говірок. Було очевидно, що народне багатство можна і треба зберегти.

— Які наукові праці найбільше запам'яталися?

— Одна з основних робіт — «Лексичний атлас білоруських народних говірок», який вийшов у п'яти томах, був відзначений Державною премією. В його підготовці брали участь близько 30 авторів, шість із них стали лауреатами, у тому числі і я. Пам'ятна також праця над словником білоруських говірок Північно-Західної Білорусі та її прикордоння. Тоді виїжджали в експедиції в Литву, Латвію. В Екбалтиці виявили два села переселенців з Брестського регіону. Вони зберегли свою мову, пісні. Тривалою і продуктивною була праця над «Загальнослов'янським лінгвістичним атласом», який містить говірки більшості слов'янських країн. Було багато виступів на наукових конференціях не лише в Білорусі, а й в інших країнах.

— А як у вас з'явилася ідея перекладати літературні пам'ятки «сільською мовою»?

— Спочатку ставився до цієї праці, як до хобі. Ознайомився з російською літературою, часописами на народній мові. Перебуваючи під враженням, натхненний цим, вирішив спробувати власні сили. Перекладав твори на говірку села Симоновичі Дорогичинського району, найбільш мені відому.

— Складно перекладати відомі літературні твори на мікророму?

— По-різному було. Щось складніше, щось простіше давалося.

Берестейці Наталя і Вадим Усельонки біля пам'ятника Т. Шевченку у Львові

Берестейці у Львові. Другий праворуч — Віктор Місюк. Крайній праворуч — передплатник «КС», львів'янин, професор Роман Пляцко

ПРО АВТОРА: Ф. Д. Клімчук народився 27 лютого 1935 року у селі Симоновичі Дорогичинського району. Закінчив Пінський учительський інститут, істфак Мінського педінституту імені М. Горького. Навчався в аспірантурі при Інституті мовознавства ім. Якуба Коласа АН БРСР. Захистив кандидатську дисертацію на тему: «До лінгвогеографії Західного Полісся». Автор понад двохсот наукових праць у галузі діалектології. У складі авторського колективу отримав Державну премію Республіки Білорусь 2000 року в галузі гуманітарних і соціальних наук за цикл праць «Лексичний атлас білоруських народних говірок». Переклав на говірку рідного села твори Л. М. Толстого, М. В. Гоголя, Новий Заповіт тощо.

Спочатку прочитував переклади батькам. Траплялося, перекладеш фразу дослівно, а вони відхиляють. Мовляв, «у нас так не кажуть». Доводилося починати наново, працювати до того часу, поки «рецензенти» не вигукнули: «А ось це — наше!». Словникового запасу мені, уродженцю села, вистачало, головне було — правильно і до місця підібрати слова. Допомогали односельці та колеги.

Загалом, тут є проблема — який алфавіт чи, докладніше, транскрипцію вживати? Треба, щоб люди читали так, як слово вимовляється. Наприклад, російське «и» в українській мові означає звук «ы», а коли взяти білорусько-українське «і», то його як «ы» вже ніхто не прочитає. І таких тонкощів багато...

— На ваш погляд, переклади на мікрмовою адресовані жителям глибини чи навпаки?

— Важко відповісти на це запитання. Певно, що одним це цікаво, іншим — ні.

Поліська мікрмова — кодифікована літературна мова на основі західнополіських говірок Білорусі. Спробу її створення робили в 1980–1990 роках кілька поліських філологів і літературів. Належить до слов'янських мікрмов. Лексично і граматично дуже близька до української мови, однак носії західнополіських говірок, як правило, себе з українцями не ототожнюють. Рідкісні приклади нерегулярного письмового вживання місцевих говірок відзначені на Поліссі вже в XVI і XVII століттях. Формування безпосередньо поліської літературної мови почалося в 1988 році, завдяки намаганням філолога і поета Миколи Шеляговича.

— Наскільки багата західнополіська мова?

— Мова — найбільше багатство, ще до кінця не оцінене. Правда, коли раніше вважали, що говірки — це дурість, і їх треба знищити, то тепер такої тенденції вже нема. Літературна мова, вважаю, похідна від говірок. Тому що вона вийшла з цих говірок. І в багатьох країнах «місцевою мовою» видають газети, часописи, пишуть романи, існує свій театр. Як довго протримаються говірки — важко сказати. Не секрет, що населення старіє, зникають цілі села...

На жаль, мова сучасної молоді набагато бідніша від мови літніх людей. Хоча більшість поліщуків не забуває свої корінні слова. Говірку, яку мені одного разу довелось почути у селі Городна Столінського району, інакше як дивом не назвеш. Устами селян, здавалося, говорила сама історія. Більше такого я ніде не чув. Я думаю, ще настане час, коли все це народне багатство буде належним чином оцінене. Головне, щоб не було пізно.

— І все ж, чому біднішає сільська мова? З чим це пов'язано?

— Скоріш за все, з нашою загальною культурою, та й різні пласти населення перемішуються. Ті, хто говорить по-своєму, ніби бояться, щоб із них не сміялися і не використовували повний словниковий запас рідного села. Мовляв, краще помовчу. Багата мова не в столицях, а на околицях, де живе корінне населення.

— Федоре Даниловичу, ви очолюєте західнополіське науково-краєзнавче товариство «Загороддя». Яку мету ставить перед собою організація?

— Мета одна — зберегти західнополіські говірки, наскільки це можливо. Прихильників організації, на жаль, не так багато.

Роботу можна побачити там, де на місцях проявляють ініціативу, проводять науково-технічні конференції, зустрічі. У цьому сенсі міг би виділити Лунінець, Дорогичин, Білоозерськ. «Загороддя» — це те, що знаходиться за містами — невеликі поселення, укріплення. Корінним берестейцям буде більш зрозумілим слово «місто». До речі, як і українцям та полякам. Навіть прислів'я склалися: «У місті як в тісті (тобто дуже добре), а без грошей нема чого їсти». Вважаю, що для берестейського регіону потрібна літературна мікрмова, друковані матеріали на ній. Є люди, які пишуть вірші на місцевих говірках, але надрукувати їх у газетах практично неможливо. До того ж, нема фахівця, який би перевірив таке писання.

— Наскільки говірки здатні збагатити літературну мову?

— Зв'язок тут безпосередній, тому що говірки підготовують літературну мову. Коли не буде говірок, мова стане мертвою. І такі приклади в світі є.

— Але навіть білоруська мова не вживається так широко, як хотілося б...

— Білоруську мову мертвою не назвеш, хоча небезпека така зберігається. Кілька десятків років тому в Мінську часто чулася так звана «трасянка», в Бересті на вулицях можна було почути говірки. Зараз уже зовсім не те. Раніше люди розмовляли і не соромилися. Я не кажу про райцентри — там і тепер зберігають місцеву мову.

— Виникає запитання: що робити, аби зберегти західнополіську мову?

— Це непросто, але не треба втрачати надію. Є така хвороба — національний нігілізм — ворожість до всього свого. Як на мене, вона найбільш характерна для білорусів та українців. Згадайте, що Пушкіна в дитинстві вчили французькій мові, а не російській. Але з часом це минуло. Так буде і у нас. Я пам'ятаю мовну психологію свого села: російською можеш розмовляти десь там у місті, але з матір'ю — борони Боже! Це вважалось гріхом. Обов'язково своєю мовою. Тільки при такому ставленні, вважаю, її можна зберегти і надалі.

Розмовляв
Сергій МОЩИК

Аповесць М. В. Гоголя «Страшная помста».

Переклад Ф. Клімчука

«Дивный Днепр в тыку погоду, як спокійно й помалу нысэ чырыз лісы й горы повны воды свой. Ны зворухнэ; ны захробостыть. Дывысыя й ны знайш, йдэ чы ны йдэ ёго вэлычна шырыня, і здаецьця, бы вэсь вылыты й він з шкла і бы сынява люстрана дороба, быз міры в шырыню, быз конця в довжыню, лытыть і вецьця по зылёному світы. Любо тоды й гарячому сонцэвы оглянутысь з высочыні і опустыты лучі в холод шклянэй воды, і лісам, шо коло бэрога, ясно освытытысь в водах. В зылёных кучырах воны збылысь разом с полёвымы квыткамы коло водэй і, нахылышысь, дывлельця на самых сыбэ, шо в воді, і ны надывлельця, і ны натішецьця самымы собою, і всміхуюцьця тым, шо в воді, і вытають йх, махаючы голлем. В сырэдны Дніпра воны ны посміють глянуты: ныхто, кромы сонця й сынявога нэба, ны дывыцьця в ёго. Мало якая птушка долытыть до сырэдны Дніпра. Пышны! Ныма рыкы такэй, як він, на всім світы».

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ГРУДЕНЬ

6

День Збройних Сил України. Встановлений постановою Верховної Ради України в 1993 році. Це свято відзначається щорічно 6 грудня — в день ухвалення в 1991 році Закону України «Про Збройні Сили України».

Народилися:
1899 р. — Олександр Оглоблин, український історик, архівіст та політичний діяч, автор близько 1000 наукових праць.
1903 р. — Микола Колесса, композитор, диригент, педагог, патріарх української диригентської школи.

7
День місцевого самоврядування в Україні.

Міжнародний день цивільної авіації.

Померли:
1870 р. — Михайло Вербицький, український композитор, хоровий диригент, священик, громадський діяч, автор гімну України «Ще не вмерла України».
1936 р. — Василь Стефаник, письменник, майстер новели.

8
1868 р. — у Львові засновано товариство «Просвіта».

1919 р. — коаліція союзників визнала східним кордоном Польщі лінію Керзона, юридично затвердивши окупацію Польщею етнічних українських земель — Холмщини, Лемківщини, Посяння і Підляшшя.

1991 р. — лідери Росії, України і Білорусі підписали «Білорезьку угоду» про створення СНД.

Народився:
1900 р. — Михайло Теліга, кубанський бандурист, учасник Визвольної боротьби у лавах Армії УНР.
Помер:
1989 р. — Микола Левицький, президент УНР в екзилі.

9
Народилися:
1863 р. — Борис Грінченко, письменник, етнограф, мовознавець, пе-

рекладач. Автор фундаментальних етнографічних, мовознавчих, літературознавчих та педагогічних праць, історичних нарисів, перших підручників з української мови й літератури, і «Рідного слова» — книжки для читання в школі. Укладач чотиритомного тлумачного «Словаря української мови».

Один із організаторів і керівників товариства «Просвіта».

1897 — Борис Тен (Микола Хомичевський), поет і перекладач, православний священик. Член Спілки письменників України. Літературний псевдонім походить від стародавньої грецької назви річки Дніпро — Борисфен (Бористен).

10
День прав людини.

Народилася:
1833 р. — Марко Вовчок (Марія Вілінська), українська письменниця. Була знайома з Т. Шевченком, П. Кулішем, М. Костомаровим, І. Тургеневим, Жулем Верном. Її твори мали антикріпосницьке спрямування. Також описувала історичне минуле України.

Помер:
1986 р. — Володимир Верменич, український композитор, хоровий диригент.

11
Помер:
1891 р. — Олександр Потебня, український мовознавець, філософ, фольклорист, етнограф, літературознавець, педагог, громадський діяч, член-кореспондент Петербурзької АН з 1875 р.

12
День Сухопутних військ України.

1674 р. — у Києво-Печерській друкарні вийшов перший короткий нарис історії України — «Синопис».

1764 р. — російська імператриця Катерина II скасувала Гетьманщину в Україні.

Б. Грінченко

В. Симоненко

Народилися:
1670 р. — Іван Максимович, український книгознавець, лексикограф, перекладач.

1890 р. — Андрій Мельник, полковник армії УНР, військовий і політичний діяч, один з найближчих співробітників Євгена Коновальця. Організатор формации Січових Стрільців у Києві, один з організаторів УВО. З 1938 р. — голова Проводу ОУН; в'язень німецьких концтаборів.

1928 р. — Євген Сверстюк, доктор філософії, головний редактор газети «Наша віра», президент Українського пен-клубу. Автор одного з найважливіших текстів українського самвидачу — «З приводу процесу над Погружальським». Політв'язень радянського режиму.

1928 р. — Леонід Биков, український кіноактор і режисер.

Померли:
1902 р. — Павло Грабовський, український поет, публіцист.

2002 р. — Микола Амосов, український вчений, основоположник серцевої хірургії, біологічної, медичної та психологічної кібернетики в Україні, засновник української школи кардіохірургів, публіцист і письменник.

13
Народилися:
1856 р. — Микола Садовський (справжнє прізвище Тобілевич), актор, режисер і громадський діяч. Корифей українського побутового театру.

1893 р. — Микола Хвильовий, український прозаїк, поет, публіцист, громадський діяч, ініціатор створення Вільної Академії Пролетарської Літератури — ВАПЛІТЕ.

Помер:
1963 р. — Василь Симоненко, український поет і журналіст, «шістдесятник». 1962 року В. Симоненко разом з А. Горською та Л. Танюком виявили місця поховання розстріляних НКВС на Лук'янівському та Васильківському цвинтарях, у Биківні, про що й було зроблено заяву до міської ради.

Після цього його було декілька разів жорстоко побито, унаслідок чого помер від швидкоплинної хвороби нирок.

ЩОБ ОТРИМУВАТИ ГАЗЕТУ З СІЧНЯ, ВСТИГНІТЬ ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ ДО 10 ГРУДНЯ!

ШАНОВНІ ЗЕМЛЯКИ! УКРАЇНЦІ! ЗВІЛЬНИМО УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО, ГАЗЕТУ, КНИГУ, КУЛЬТУРУ, ДУХОВНІСТЬ З-ПІД ОБЛОГИ ВЛАСНОЇ БАЙДУЖОСТІ Й ЧУХРАЇНСТВА! КУПУЙТЕ, ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ЧИТАЙТЕ, ПРОПАГУЙТЕ, ПІДТРИМУЙТЕ РІДНЕ, УКРАЇНСЬКЕ!

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ» — 90269. Вартість передплати: 1 місяць — 9,27 грн.; 3 місяці — 27,21 грн.; 6 місяців — 52,77 грн.; на рік — 104,34 грн. Передплатити «Кримську світлицю» не лише для себе — зробить подарунок своїй школі, бібліотеці, рідним, знайомим: чим більше в українського друкованого Слова буде шанувальників, тим надійнішим буде його майбутнє! Адреса редакції: 95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, к. 14. Тел.: (0652) 51-13-24, (050) 957-84-40; ел. пошта: kr_svit@meta.ua; Інтернет-сторінка: http://svitytsia.crimea.ua

ф. П-1

Державний комітет зв'язку та інформатизації України

АБОНЕМЕНТ

На газету журнал 90269 (індекс видання)

«Кримська світлиця»

(найменування видання) Кількість комплектів

на 200 ___ рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куди (поштовий індекс) (адреса)

Кому (прізвище, ініціали)

ДОСТАВНА КАРТКА-ДУРУЧЕННЯ

На газету журнал 90269 (індекс видання)

«Кримська світлиця»

(найменування видання)

Вартість передплати _____ грн. _____ коп. Кількість комплектів

на 200 ___ рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

поштовий індекс _____ місто село _____

код вулиці _____ область _____

буд. _____ район _____ вулиця _____

прізвище, ініціали

БОРИСУ ТКАЧЕНКУ – 75!

ЖИВЕ БОЛЯМИ УКРАЇНИ

Борис Іванович Ткаченко — український письменник, краєзнавець, етнограф, історик, публіцист, почесний громадянин м. Лебедин Сумської області, член НСПУ. Народився 18 грудня 1937 року на хуторі Масюки Галяцького району Полтавської області. Закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка. Автор книжок «Совість», «Поле без гербіцидів, душа без погонича», «Під чорним тавром», «За горами гори. Правда про Чечню», «Лебедія», «Пісні рідного краю». Лауреат премії імені М. Хвильового.

...Народився Борис Ткаченко в родині селян Івана Давидовича Ткаченка і Марії Панасівни (у дівочтві Шостак). Діда Давида родом із Лебедина розкуркулили й родина опинилася на Донбасі, там батько Іван побрався з матір'ю, яка походила також із Лебедина. Згодом молодята приїхали до Галяча, де й народився Борис. Після смерті матері батько перевіз дітей до Лебедина на куток Кобище, в рідні краї, мешкав на околиці села біля лісу, тому й мав прізвище «Вовк».

Цікавий факт у долі Бориса Івановича: до першого класу пішов 1945 року в Лебедині, а навчався початкової грамоти у школі, яка була розташована у будинку, де в червні 1859 року, втретє приїхавши в Україну, мешкав Тарас Шевченко. На просторах Лебединщини свого часу мандрував і народний філософ-просвітителю Г. Сковорода. У 50-х роках XIX століття до Лебедина приїжджали професори Харківського університету І. Срезневський, О. Потебня, письменники П. Гулак-Артемівський і Г. Квітка-Основ'яненко. Значною подією для лебединців був приїзд Т. Г. Шевченка — відомого поета і художника, твори якого вже давно «ходили» в народі.

Перед від'їздом у Санкт-Петербурзі Тарас Шевченко познайомився з Олександром Дмитровичем Хрущовим — ліберальним поміщиком, який був членом Харківської

губернської комісії «по влаштуванню селянського стану» і брав участь у підготовці реформи 1861 року з розкряпачення селян. Тоді Хрущов і запросив Шевченка погостювати у його маєтку на хуторі Лихвина, що на Лебединщині.

26 травня Т. Шевченко виїхав з Санкт-Петербурга до Москви, де поета чекав О. Д. Хрущов, котрий приїхав туди з Північної Пальміри поїздом на кілька днів раніше. 28 травня 1859 року Шевченко вже у Москві. Наступного дня Шевченко і Хрущов виїжджають з Москви в Україну, маршрут пролягає через Тулу, Орел, Курськ, Суми. 5 червня прибули до Сум, потім добиралася відомим харківським поштовим трактом через Боромлю, Тростянець, Охтирку, а далі на Олешню і, нарешті, Лебедин.

У Лебедині поета тепло прийняли в господі братів Олексія і Максима Михайловичів Залеських. Вони жили в невеликій садибі на колишній Михайлівській вулиці. За переказами тут, у діда Залеських Федора, гостював мандрівник-філософ Григорій Сковорода. Так, майже через століття в Лебедині переплелися стежки двох великих людей. Серед тих, хто щиро зустрічав Шевченка в Лебедині, був і художник Отто Максимович Цеге фон Мантейфель. Художню освіту він здобув в Академії мистецтв, потім служив у Вознесенському уланському полку принца Гессенського, який у 1859 році квартирував у Лебедині. В Лебединському художньому музеї збереглась одна з картин Мантейфеля «Поміщицький дворик», на якій зображено садибу братів Залеських. Отже, можна сказати, що основні духовності Борис Ткаченко всотував у Шевченковому середовищі, в стінах бу-

дівлі, яка пам'ятала українського пророка.

Повернувшись до Лебедина, Борис Ткаченко працював агрономом. Саме в цей час і почав перші проби пера — виробничі агрономічні дописи на тему органічного землеробства, екології. Доля не завжди була до нього по-блажливою. Спеціаліста з університетською освітою не допускали до роботи за фахом. Працював лудильником, зварником, комбайнером, шофером, головним агрономом Лебединської райсільгоспхімії, багато сил віддаючи громадській роботі щодо зміцнення суверенності України. Його ім'я знайоме

жодного села, в якому письменник не був, не записав його історію, не зустрівся з очевидцями голодних років — довоєнних і після кінця Другої світової війни. Під час тих мандрів та пошуків переконався, що сучасне покоління громадян України пам'ятає своїх померлих від голоду дідів та прадідів. Ось тільки причина голодних смертей залишається для багатьох нез'ясованою. Щоб розкрити сталінський злочин, щоб виявити всі засоби маскування загибелі мільйонів людей на тлі голодних смертей десятків тисяч людей, треба було провести справді ювелірну роботу. Надто кваліфікованими в приховуванні злочину виявилися кати українського народу. Не варто забувати й того, що Сталін не побажав залишити живими й безпосередніх організаторів винищувальної акції («нищівного удару») — як він висловлювався). Життя зберегли тільки найбільш наближені до нього особи — Каганович і Молотов. Обидва залишили спогади (Молотов — у формі бесід з письменником Ф. Чуевим, який їх таємно записав на плівку). Але у спогадах нема згадки про Україну. Навіть про перабіг колективізації в СРСР і кати розповідали неохоче.

Нарешті в Сумському видавництві «Мрія-1», завдяки фінансовій допомозі Марії Фішер-Слиж (Канада) і Сумської облдержадміністрації та при художньому оформленні київського художника Василя Переваляського (автора пам'ятного знаку Голодомору на столичній Михайлівській площі), благословляється на світ унікальне видання Б. Ткаченка «Під чорним тавром». Документи, факти, спогади — історична розвідка про геноцид в Україні, і зокрема на Сумщині в 1932-1933 роках, скріплена найвищою суддею — людською пам'яттю. Це ґрунтовне історичне дослідження причин і наслідків проведене на основі місцевих фактів, документів і спогадів очевидців, матеріалів Сумського обласного архіву, архівів Єкатеринбурга (Свердловська) й Архангельська (РФ), куди вислали сумчан як «ворогів народу», а також Київського архіву кінофотофонодокументів, архівів СБУ. Автор переконливо доводить вину тогочасного уряду СРСР та місцевих представників влади, піднімає завісу над жахливою таємницею і злочинним з винищення генофонду українського народу.

Цієї теми Борис Ткаченко торкався ще 1989 року, але розкрити її, як того хотілося, не зміг. Партійне керівництво району було обурене, мовляв, зводиться наклеп на радянську дійсність. Ще біль-

ше були обурені ідеологічні підпанки, яким було доручено пильнувати за газетним і журнальним словом. Автора викликали в білі апартаменти і там писав пояснення, що це не наклеп, а чистісінька правда. І багато хто із творців тієї гіркої правди були просто сліпими виконавцями геноциду. І що збирання свідчень очевидців тої трагедії є не підкопуванням «под государственные устои», а лише даніною пам'яті жертвам геноциду, здійсненого тодішньою владою.

До Ткаченка приходили посилені «з дружніми порадами» — не зв'язуйся, не вжеш тобі мало на віку неприємностей? І взагалі, кому воно оте все потрібне? Ті, хто розкуркулював, — порядні люди, пройшли фронти, їхні портрети в краєзнавчих музеях. Та й голод... Ну, був. Так коли це було... І навіщо все це піднімати? Людей не на це треба націлювати, а на трудові звершення... Були й телефонні дзвінки. Хриплим голосом сокоріли залякувачі: повісити, обов'язково повісити.

Книжка на 800 сторінок — це велике дослідження, насичене колосальною кількістю маловідомих, а то й заборо-нених у радянські часи фактів. Автор спромігся донести до свідомості свого народу не тільки зовнішній вигляд Голодомору. Це зроблено з деталями, від яких перехоплює подих. Фактичний бік справи — найсильніша риса книжки, яка неспроста витримала два видання й справедливо номінувалася на Шевченківську премію, на її основі створено й документальний фільм. Зібраного матеріалу про українські печалі вистачило й на інші видання — «Важка стежина до Бога» — присвячена репресіям церкви, які чинили більшовики, та «Погром» — про репресії музейників і музейників. 1993 року «Під чорним тавром» була номінована на Шевченківську премію, а 2008-го — створено однойменний документальний фільм.

Політ'язень радянського режиму Євген Олександрович Сверстюк так думає про твори і творчість Ткаченка: «Борис Іванович і нині живе болями України, а це значить — працюючи в краєзнавчо-документальному жанрі, вивчаючи архівні документи та занотовуючи свідчення очевидців Голодомору, він іде на захист української України. У його руках караючий меч — перо публіциста і об'єктивного факт — атакуючий жанр сучасного письменника».

Віктор ЖАДЬКО, письменник, радник міністра культури України

СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ ПИСЬМЕННИКА ГЕННАДІЯ БУРНАШОВА...

«Доброго дня, шановна редакціє! Надсилаю вам останню книгу «Герой, визнаний нацією» Г. Бурнашова, душа якого 3 листопада цього року відійшла у вічність.

Ми отримували й отримуюмо газету «Кримська світлиця», до якої Геннадій Васильович хотів вислати і свої матеріали, але... в нього стався черговий інсульт... Цю книгу він все-таки побачив, але автограф вже не міг поставити...

Бажаю «Кримській світлиці» творчих успіхів, великого тиражу.

З повагою,

Емілія БУРНАШОВА
м. Івано-Франківськ

ДОЛЯ ЛЮДИНИ У ДОЛІ КРАЇНИ

Кажуть, що документи говорять самі за себе. Але без творчого опрацювання вони не зможуть повністю відтворити долю людини у зрізі тієї доби, дух якої хочемо передати. Потрібен комплексний підхід до розкриття подій минулого і першопричин людських вчинків з позицій історика, літератора і філософа одночасно. Саме такий підхід спостерігаємо при висвітленні певних етапів життя і подвижницького служіння України одного з найвидатніших її синів — Провідника ОУН Степана Бандери у документальній повісті «Герой, визнаний нацією», написаній відомим публіцистом, краєзнавцем, членом Національної спілки письменників України Геннадієм Бурнашовим.

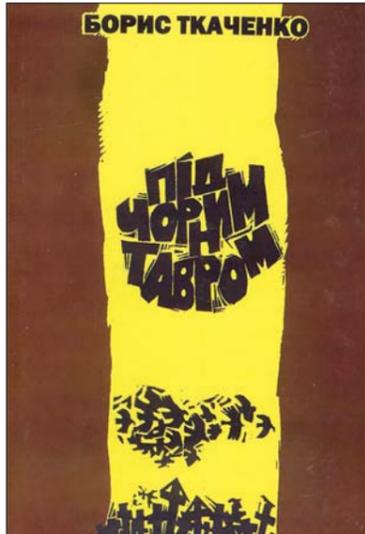
Епіграфом до повісті автор дуже вдало обрав слова Ліни Костенко: «Він знав одне — боротьба до загибуні». Саме в контексті непримиренної боротьби провідника ОУН проти всіх ворогів української державності, зокрема польського, фашистського та радянського режимів, розглядає Геннадій Бурнашов постає цієї непересічної особистості.

У повісті Степан Бандера постає перед нами не як легендарний образ, не як ікона, не як символ, а як реальна людина зі своїми слабкостями, проблемами, проте ця людина мала в своєму житті дуже конкретну мету — Своборну Свободу Незалежності України... Книга ілюстрована світлинами та архівними матеріалами, написана цікаво і доступно. Повість, без сумніву, сприятиме зростанню національної самосвідомості, виховуватиме українську молодь у дусі національної гідності, дасть їй розуміння того, якою дорогою ціною дісталася Україні незалежність.

(З передмови до книги)

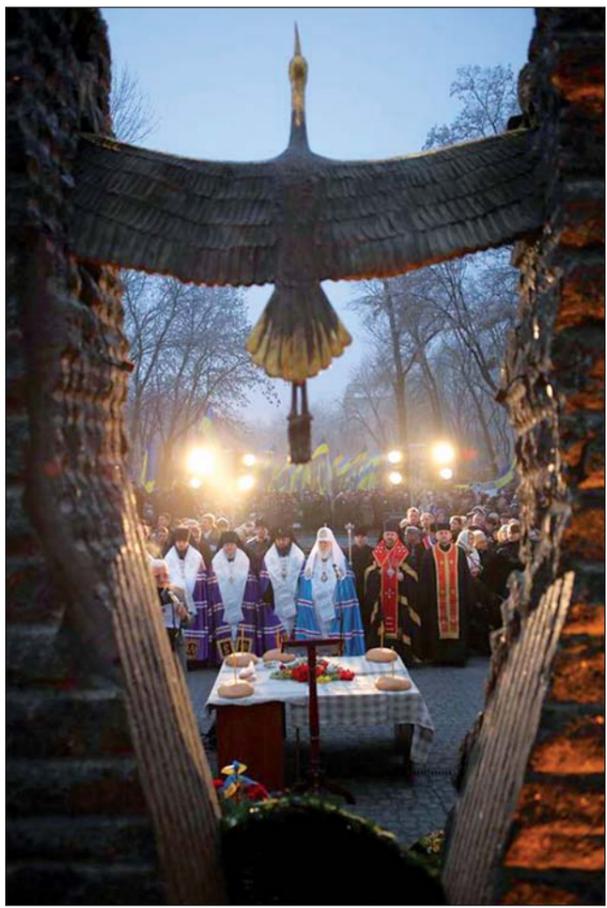
Остання книга Г. В. Бурнашова «Герой, визнаний нацією» є в редакційній бібліотеці. Запрошуємо...

читачам за гострими публіцистичними нарисами у місцевих газетах та журналі «Україна». Книжки Бориса Ткаченка «Совість», «Поле без гербіцидів, душа без погонича», «Лебедія», «Важка стежка до Бога» засвідчили його велику любов до землі і людини на ній.

Окрім сільськогосподарських проблем, Борис Івановича непокоїла інша жахлива тема українського буття — Голодомор, питання, які непокоїли все більше, як влиб-лювався в архіви та вслухався у спогади та на які не міг дати відповідь. Чому такою важливою є кваліфікація Голодомору 1933 року як геноциду? Які підводні камені ми знаходимо на шляху до визнання цієї трагедії геноцидом? Чому так багато людей, як у нашій країні, так і за кордоном, відмовляються повірити в те, що радянська влада в часи Й. Сталіна була здатна нищити людей? Чи мають історики в своєму розпорядженні факти, які можуть довести, що Голодомор 1933 року був геноцидом українського народу?

І розпочалася присиплива робота в архівах, зустрічі з очевидцями минулих трагедій на селі, листування. Здається, немає на Сумщині

БІЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЯБЛУНІ — УКРАЇНСЬКІ ЯБЛУКА

Ларіон Мальцев — ровесник «Кримської світлиці», а ще студент — один із мільйона трьохсот студентів України (це — щодо дня студентства, який відзначається 17 листопада). Але для нас найважливіше те, що він — наш читач і передплатник, як були передплатниками і його батьки, коли Ларіон був ще маленьким. Переді мною фотографія у «Джерельці» від 13 серпня 1999 року: ось він, шестирічний, разом зі старшою сестричкою Настею, портрет якої в українському вбранні в тому ж році прикрашав першу шпальту «Джерельця».

Сьогодні Настя вже доросла. Закінчила школу, професійно-технічне училище, працює закройницею. А Ларіон тільки-но розпочав своє навчання у Таврійському національному університеті — вивчає історію України. Діти вирости такими, якими і хотів би їх бачити батько,

українець родом із Херсонщини, художник Павло Юхимович Мальцев, який у 1970-ті роки працював головним художником у книжковому видавництві «Таврія», а ще — у «Кримторгрекламі». Ларіон — теж художник, він приніс до редакції свої роботи, найвиразніші з яких виконані гелевою пастою. Здебільшого це міські пейзажі, які важко не впізнати, але й важко не подивитися на них по-новому. Вони — і знайомі, і вже інші, бо намальовані з настроєм, зі своїм світобаченням. Має вже Ларіон і перші відзнаки — це грамоти за участь в конкурсах дитячого та дорослого малюнка. А малює він з раннього дитинства, з тих пір, коли ще живим був батько, до якого в критичну хвилину три години їхала «Швидка допомога»...

І хоча прислів'я «Яблучко від яблуньки недалеко падає» вживається здебільшого у не-

гативному смислі, хочеться зауважити: правда, таки недалеко. Від батька у Ларіона і особливе ставлення до української церкви, куди вони колись приходили удвох. Хлопець навіть розмірковував, чи не стати йому священником. Та в цьому питанні, здавалося б, поставила крапку його внутрішня вимогливість, бо мав перед собою приклад: це отець Володимир, що служить у храмі святих рівноапостольних князів Володимира та Ольги УПЦ КП у Сімферополі. Бо о. Володимир — справжній, і стиль життя його не суперечить тому, що він проповідує з амвона. Втім, хлопець так і не розпровався зі своєю мрією остаточно: він виконує в храмі обов'язки пономаря, для душі, безкоштовно, вже майже чотири роки.

Юнак вважає себе патріотом України і почувається некомфортно в російськомовному оточенні, попри те, що в ньому і народився. Та поруч був батько, якому теж, певне, було не дуже комфортно. В дитинстві Ларіону не браку-

вало батьківських теплот і турботи: вони з Настею відвідували театральну студію «Світанок», обоє малювали. А ще із семирічного віку Ларіон ходив до танцювального ансамблю «Сонечко», і це тривало вісім років поспіль. Сьогодні він — член колективу вірменського танцювального ансамблю «Арагат», де верхня вікова межа — 25 років. І якщо спочатку це вимагало коштів, то з часом хлопців, яких тут бракувало, від оплати звільнили, і навіть навпаки з'явилася можливість влітку на гастролях щось заробляти. А для родини, де немає батька-годувальника, це дуже доречно, бо мати не може працювати за станом здоров'я. І тепер на часі її підтримати дітям, як все життя підтримувала їх вона, забезпечуючи максимальні можливості щодо їхнього розвитку і самореалізації. Позаду у Ларіона й астрономічний гурток та гурток малювання, і недільна школа при храмі Трьох Святителів, яку він полишив, потерпаючи від тих суперечностей, що існували поміж представниками церков Московського та Київського патріархатів, які не приховувалися навіть від дітей.

Втім, мала намір поговорити з Ларіоном ще й про його

студентське життя. Усвідомлюємо ми чи не усвідомлюємо вчасно, але це саме той його період, коли закладається фундамент всього майбутнього, й це стосується не лише фаху, за яким доведеться працювати, але й набуття друзів, що на довгі роки, а то й першого незабутнього кохання. Та і чи не застаріла аксіома, згідно з якою «від сесії до сесії живуть студенти весело»?

І, як стало зрозуміло з розповіді Ларіона, не лише весело, але й змістовно.

Є у нас в університеті туристичний клуб. Разом з іншими його учасниками лише за час мого студентства ми побували під Севастополем на місці Альмінської битви, їздили до Львова, а днями повернулися з Києва, де відвідали найгарніші його місця. Маємо в університеті і свою команду КВК.

У школі Ларіон, як і його сестричка, перебував на домашньому індивідуальному навчанні, та це не завадило йому вступити на бюджетне відділення університету і комфортно почувати себе тепер серед одногрупників. А ще він мріє вже сьогодні написати історію України. Але для цього, як він вважає, йому дуже бракує комп'ютера. Матеріальне становище сім'ї, на

жаль, не дозволяє придбати його ближчим часом. Не можемо посприяти в цьому і ми, бо вже багато років не бачили нової техніки. Та не за горами той час, коли хлопчина почне працювати, і його заповітні мрії здійсняться. Не думано, що він стане успішним підприємцем: згідно зі спостереженнями педагогів, у нинішніх, не зовсім цивілізованих ринкових умовах, ними частіше стають чомусь саме «трієчники». Освіченим, здібним людям знайти собі забезпечене майбутнє, на жаль, складніше. Та Ларіон має шанс стати хорошим художником. Бо яблучко біля яблуньки, як бачимо, падає недалеко. І історію України, часточкою якої є кожне наше життя, перш ніж написати, він намалює. Вже 20 років творимо її і ми, складаючи літопис українського життя в Криму. А наприкінці грудня святкуватимемо важливу історичну дату — своє двадцятиріччя. За цей час встигли народитися і вирости діти, підхопити і понести в майбутнє батьківські традиції разом зі смолоскипом любові до своєї держави. А чи може бути щось дорожче і важливіше за безкорисливу самовіддану любов?

Тамара СОЛОВЕЙ

ПІЗНАТИ, ЗРОЗУМІТИ, ПІДТРИМАТИ

Нещодавно в Острозькому районі Рівненської області на базі НВК «Межиріцька ЗОШ І-ІІІ ст. — ДНЗ (дитячий садок)» був проведений семінар з елементами тренінгу на тему: «Робота з дітьми з особливими потребами», а його учасниками стали практичний психолог, соціальні педагоги та вчителі індивідуальної форми навчання.

Вже не один рік при методичному кабінеті відділу освіти Острозької райдержадміністрації існує психолого-медико-педагогічна консультація, що активно працює та забезпечує психолого-педагогічний супровід у розв'язанні освітніх і соціально-реабілітаційних проблем дітей із вадами психофізичного розвитку. Діючий корекційний заклад, окрім проведення занять з дітьми, велику увагу приділяє роз'яснювальній роботі та консультативно-

методичній допомозі батькам, педагогам, працівникам соціально-психологічних служб. Саме тому завідувач ПМПК Олена Обуховська та практичний психолог, консультант з питань інтелектуального розвитку дитини Ганна Ляшук, організовуючи та проводячи семінар, поставили за мету не тільки ознайомити присутніх з важливими деталями їхньої роботи, але й залучити до участі у тренінгових заняттях, щоб відчувати себе на місці своїх вихованців та через власний досвід проаналізувати поведінку дітей. «Сьогодні головне наше завдання — це краще пізнати й зрозуміти себе, адже тільки тоді ми зможемо розвивати навички роботи з дітьми та налагоджувати ефективну взаємодію з ними», — зазначили організатори, розпочинаючи засідання.

Однією з основних тем стало обговорення впровадження інклюзивної освіти, що є гнучкою та індивідуальною системою навчання дітей з особливими потребами в умовах середньої загальноосвітньої школи. Інклюзивні школи можуть змінити ставлення до існуючих відмінностей через спільне навчання усіх дітей, створюючи таким чином основу для справедливого та недискримінаційного суспільства, яке заохочує людей жити разом у злагоді.

Досвід багатьох країн показує, що навчання дітей з особливими потребами відбувається найкраще у межах інклюзивних шкіл. Саме в таких умовах ці діти можуть досягти найвищих результатів в освіті та соціальної адаптації. Для ефективної діяльності необхідні спільні зусилля не лише вчителів та персоналу школи, а й учнів-однолітків,

батьків, членів родин. До речі, у новому навчальному році планується введення таких інновацій і в Острозькому районі, зокрема у НВК «Межиріцька ЗОШ І-ІІІ ст. — ДНЗ (дитячий садок)» та НВК «Мошаницька ЗОШ І-ІІІ ст. — дитячий садок».

Велика увага була приділена спілкуванню педагогів з учнями та ставленню до них у шкільних або дошкільних колективах. Як відомо, тривалий час для визначення вад людей використовували медичні й педагогічні терміни та ярлики, приміром: «розумово відсталий», «емоційно нестабільний», «не здатний до навчання». Такі означення прийшли в педагогічну практику з медичних моделей оцінювання, діагностики й реабілітації.

Ярлики можуть справляти тривалий негативний вплив. Вони неадекватно відображають проблеми дитини і мало що говорять про її позитивні якості. Сьогодні педаго-

ги, які виховують малят із вадами, переходять від ярликів до поділу дітей на категорії до раннього і всебічного навчання учнів без будь-якої класифікації. Вважається, що раннє втручання веде до таких успіхів у розвитку, що надалі ці діти потребуватимуть мінімальної підтримки.

А найголовніше, що змогли зрозуміти учасники семінару під час обговорення та участі у тренінгу, — дитина з особливими потребами потребує не так жалості й співчуття, як прийняття її такою, яка вона є, головне — визнання її повноцінним членом колективу. Дорослий моделює поведінку дитини, ілюструючи своє ставлення. Тому дуже важливо, щоб батьки та наставники знали психологію, індивідуальні особливості особистості й були носіями адекватного ставлення до дитини з особливими освітніми потребами.

Яліна ЦЕРБАНЬ

«ДЕСЯТЬ ЗОЛОТИХ ОСЕНЕЙ КРИМУ...»

Віктор Антонович Лазарук народився 2 листопада 1933 року в селі Дубова Ковельського району Волинської області. Після закінчення філологічного факультету Львівського державного університету імені Івана Франка працював учителем, в редакції журналу «Жовтень» (тепер «Дзвін»), провідним редактором редакційно-видавничого відділу Волинського державного університету імені Лесі Українки. Віктор Лазарук — член Національної спілки письменників України з 1968 року, лауреат літературної премії імені Агатангела Кримського. Автор збірок поезій «Синь озерна», «Музика верховів», «Шацькі озера», «Озерний дзвін», «Глаголи землі», «Літораль», «Отрок Осін», «Чорне і Біле», «Серед поодиноких друзів і ширих недругів»; книжок нарисів «Сині очі Волині», «Вікна», роману «есе у 2-х томах «Світязь».

Так трапилось, що Віктор Антонович тяжко захворів і протягом десяти років змушений був на кілька місяців приїжджати у кримські оздоровниці на лікування. Про своє перебування в Криму він написав розлогий документально-художній нарис «Мій Крим», в якому з усією пристрасною публіцистикою повідав про своє вимушене життя-буття у цьому новому для нього краї, про свої глибокі особистісні і творчі переживання:

«Мій Крим — це десять золотих осеней, тобто майже два роки безперервного оксамитного сезону, які можуть поставити на ноги навіть мертвого.

Мій Крим — це зібрані заради літературного поприща в єдиний кулак рештки фізичних і духовних сил, це — нова енергія і невикористані нагромаджені резерви, кинуті в бій за утвердження істини, це — печальний ренесанс і, коли хочете, друге народження; це постійна робота розуму й серця в усіх напрямках...»

Цей публіцистичний нарис «Мій Крим» послужив В. Лазарукові чудовою передмовою до його книги віршів про Крим «В оправі кипарисів». Це — збірка високохудожніх творів, написаних переважно у 1980-1991 роках під час осіннього санаторного лікування на Південному березі Криму. Відомий літературний критик Микола Ільницький, рецензуючи кримський доробок волинського поета Віктора Лазарука, писав, що в ньому є «незвичне і несподіване: відкриття для себе чогось нового, здивування, замилування... І ще цікаво, що кожен вірш, взятий окремо, не справляє такого враження, як весь цикл, прочитаний разом...». На жаль, газета, на якій вийшла ця збірка поезій цього циклу мала ознайомити наших читачів, бо кримський цикл волинця Віктора Лазарука й справді написаний рукою і серцем талановитого поета. Про Крим написано дуже багато віршів українськими поетами, але переважна більшість тих віршів несе такий собі наліт туристично-екскурсійного споглядання, за винятком талановито написаних кримських циклів Лесі Українки, Павла Тичини, Максима Рильського, Леоніда Гребінки, Михайла Драї-Хмари, значно молодших поетів — Степана Литвина, Анатолія Славуті-Логвиненка, Анатолія Гризуна, Василя Марсюка... У цьому далеко не завершеному переліку поетичних імен чільне місце посідає й прізвище Віктора Лазарука, який присвятив Криму цілу збірку своєї поезії. Це й справді високопоетичні твори, написані широким і від душі. Зачаровують вони і своєю мелодикою, і вишуканою, добірною українською мовою, лексичне багатство якої підвладне автору, і художніми образами, які надовго запам'ятовуються, як-от, наприклад, про хвилю: «сп'ялася лапами на пір, гарчить, як барс...»; про море: «...мов козак прикутий,

рветься море, і гримлять камінні ланцюги»; про кримську осінь — «ясени — яскраві яничари і шипшина за чадрою хмари, мов агат сержкою горить...»; про розкішне південнобережне дерево: «гойдається в безвітрі на чинарі, лапатий маятник листка»; про місячну срібну мить південнобережного вечора:

*Не цілуйся: турецький місяць
І цікаві оці цвіркуни!
Тс! У тисову тіль загорнися!
Срібна мить... Їй немає ціни.
В темних бурках — кремезні кедри
В білих кедах прибіл — на пляжі!..*

Скільки таких своїх свіжих поетичних діамантів у віршах Віктора Лазарука. А як уміло він використовує кожне слово, кожен звук, щоб вірш притягував до себе читача!

*То реактивне море двиготіло.
Навпочіпки чапіла Керч,
Сторч звівши водяне вітрило
Черкнув по хвилі кучерями смерч...*

Відчуваєте оте «ч»? «Навпочіпки чапіла Керч... черкнув по хвилі кучерями смерч...». А ось, щоб яскравіше змалювати море, автор добирає інший звук — «з»:

*Глянь: білі хризантеми,
Гекзаметр золотий!
Ми в музиці пливемо...*

Так само уміло і майстерно використано «з» і «с» у вірші «Срібна мить»:

*Зелене скло, просвітлене наскрізь,
На друзки розбиває хвилеріз.
Або звук «ц»:
Не цілуйся: турецький місяць
І цікаві оці цвіркуни...*

А ось знову звук «с»:

*...і тамариск, мов хитрий лис,
Між скель хвостом пухнасто вис...*

Можна чимало відшукати у поезіях В. Лазарука такої дивної гри словами, звуками, і вона, ця гра, даруйте за тавтологію, відіграє свою неабияку роль у змалюванні настрою душі, дивних кримських пейзажів. Віктор Лазарук, як і його славетна землячка Леся Українка, серцем відчував Крим, помітив скільки в ньому красоти, і скільки в ньому є й українського духу! Тут ще не позарости безпам'ятством круті стежини Лесі Українки, лікаря і поета, подоляка, який став Почесним громадянином Ялти, Степана Руданського, його земляка, теж подоляка, виноградного лікаря, як його називає В. Лазарук, великого прихильника рідного слова Михайла Коцюбинського... Й понині викликають, і сподіваємось, ще довго викликатимуть ширшу усмішку «Кримські усмішки» Остапа Вишні...

Як бачимо, не пересихає русло кримської української поетичної ріки, а навпаки, щедро поповнюється такими справді чистими, свіжими і вельми поетичними строфами, які ми відшукали й у творах Віктора Лазарука.

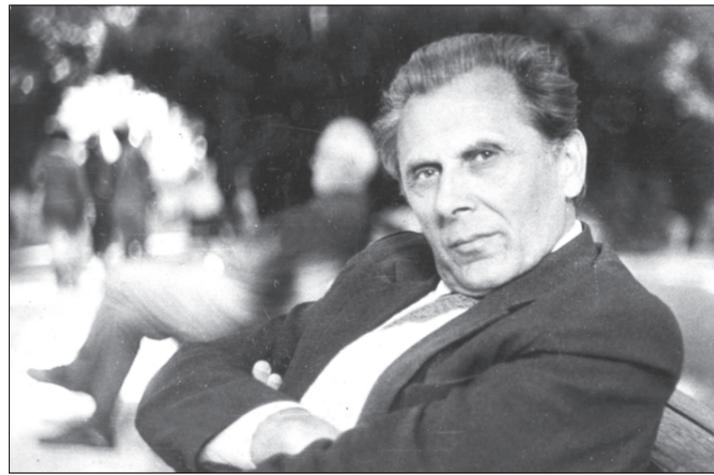
З-поміж цих поетичних самоцвіттів виділяється й публіцистичний етюд «Амет-Хан Султан», присвячений льотчикові, двічі Герою Радянського Союзу, ім'я і подвиги якого за комуністичної системи замовчувалися тільки тому, що Амет-Хан був за національністю кримським татаром, а кримських татар, як відомо, сталінсько-берійським тоталітарним режимом було насильно депортовано з Криму у травні 1944 року, у тому числі й родину Героя.

Поет Віктор Лазарук, перебуваючи в Алушці, на малій батьківщині Амет-Хана Султана у 1980-х роках минулого, двадцятого, століття, ще до того, як кримським татарам було дозволено повертатися в рідні краї, шукав слідів знаменитого повітряного аса, чим накликав на себе цинічний людський скепсис, на кшталт: «А тобі не вистачає лише кримських татар...». Та й сам Герой наражався на кам'яну стіну байдужості кремлівських вершителей людських дол, коли не раз перед ними порушував питання про по-

вернення вигнанців у рідний Крим. І коли двічі Герою Амет-Хану Султану хотіли встановити погруддя не в Алушці, на його батьківщині, де він народився, а в Батайську, він не втримався перед високими чинами: що ж це, у мене вже й батьківщини немає?.. Вірю, що візьмись за цю болючу кримсько-татарську тему вже після розпаду Союзу, після проголошення незалежності України, автор міг би написати значно розкутіше, використавши для свого твору багато прихованого і не висвітленого. Можна було б створити цілу поему! Але й те, що йому вдалося написати у ті часи, робить поета велику честь. Адже тему цю він порушив в українській поезії одним з перших!

Кримська сторінка творчості поета з Волині Віктора Лазарука заслуговує більшого пошанування і дослідження. Гадаю, що і літературні критики, і краєзнавці ще не раз будуть звертатися до книги «В оправі кипарисів», вельми цікавої і поетичної. Доторкнімося ж і ми душою і серцем до художньо завершених, чистих і світлих поезій поета-волинця Віктора Лазарука, до його духовного джерела, до його ширших думок, почуттів і переживань, до мови його творів і відчуймо, яке це щастя бути гарним поетом. Полюбімо Крим так, як його відчув і полюбив він, поет Віктор Лазарук.

Данило КОНОНЕНКО

МОРЕ
Вибігла з ущелини на гору
Зелена яшчірка-сосна.
Хоче випростатися море,
То упаде, то знову встане з дна.
Біля скель киплять води фонтани,
Наче там купаються кити.
Грима море в двері океану,
Крізь протоку хоче утекти.
Та замком постали мертві гори,
Мовчазні, холодні навкруги.
Мов козак прикутий, рветься море,
І гримлять камінні ланцюги.

* * *
Ти бачиш? Море срібне,
А обрій голубий.
Від сонця серце спігне...
Прибою, в бубни бий!
Глянь: білі хризантеми,
Гекзаметр золотий!
Ми в музиці пливемо...
Двобою, в бубни бий!
Зажмурся: синє море,
А всесвіт молодий.
Плугами душу оре...
Мій болю, в бубни бий!

НА СВІТАНКУ
З веж на Ай-Петрі залп дали:
за скелью зачепилася хмарина,
з-під парасольки італійської пінії
виглядає червона хустина.
Трактором старим
іде сонце із Сурожа в Крим.
Дивуються на сході над морем
кедри — білі, блакитні, рожеві.
В срібнім келиху Массандри,
як токай,
хлопає у вінця небокрай.
Дегустує тмуроканське сонце,
іде із Сурожа в Крим
трактором старим,
змішує мускат червоний
із лікером золотим.

МОРЕ ШУМИТЬ
Хвиля заламує шапку
високу смушеву
Шлик білопінний
по скелі блакитній волочить:

— Бурю! Бунчужного Бурю!
Хмара за вухо рожеве
закручує срібного вуса,
Мне оселедця русявого,
в пальцях теребить:
— Хочемо Тишу! Хорунжого Тишу!
— Слава! — гримлять гаківницею
глухо із муру. —
— Слава! — смушевою шапкою.
— Слава! — високо.
Сапає море, глибоко зітхає,
буше, клекоче,
Бурю гойдає, скипаючи
синім жупаном.
Тиша блідий, в кунтуші
золотому на сході,
Скараний нагло на горло, конає.
Море обирає і віншує кошового.

ХВИЛЯ
Зелене скло, просвітлене наскрізь,
На друзки розбиває хвилеріз.
Сп'ялася лапами на пір.
Гарчить, як барс, який підріс.
Накріє враз і змие раптом нас.
Зітха накатний контрабас.

БАРВІНОК
Цвіте барвінок у Криму —
Наш синьоокий і хрещатий, —
Босоніж вибіг у зиму.
Неначе вдома коло хати:
Араукарії чілійської печаль,
Хурма японська

**Віктор
ЛАЗАРУК**

наклеп цей, мов брутх,
Цю біду, мов стригучий лишай!
Серед скель бірюзових і бухт
Напинає вітрило душа.
Усміхнулося сонце в пенсне.
Синє море осіло, мов спрут.
Світле море піймало мене.
Кипарисеням висює тут.

**ПАЛАЦ В АЛУШЦІ
І. ГОЛУБА ВІТАЛЬНЯ**
Чекаю щастя в голубій вітальні —
Княжну Зорю, свою ясну княжну.
Із-під вуалі сполохи печальні:
— Не залишай мене одну.
Хто ніч нам хмарою зашторив,
Задмухав лілію у бра?
А море що? Воно сміється. Море
Старе гофре перебирає.
І похилились білі плечі
Блілого Місяця-паші.
Песимістичне щастя.

Світлий вечір.
Трохи для духу. Більше для душі.
Шось тихо так відчало в тумані,
Бабахка з гаубиць прибіл.
Кпить половецька баба із повій,
Спить на терасі лев Бонанні.

II. ПАРАДНИЙ КАБІНЕТ
Парадний двір. Парадний кабінет.
Фамільні титули.
Багетові портрети.
Горить камін. Вистукують карети.

«ЦВІТЕ

Історія й мистецтво. Тет-а-тет.
Сповзає в смерк ліловий спрут
гліциній;
Камін і камінь; і камінний граф,
Палацовим шосе процокав
вечір синій.
Стара епоха в хмарі догора.
Іде триста кріпаків,
іде гурт каменотесів.
Із Хаосу виходять. Мов кіно.
У кадрі — кедр.
Відходить граф в Одесі.
Німе кіно. У кадрі за вікном.
Заснув камін...
Куранти б'ють на вежі...
Магнолії... Калина... Ліхтарі...
Тремтіння трапезунтської зорі —
У синьому понтіському безмежжі...

**ВЕЧІР У СІМЕЇЗІ
I**
В пелехатій хмарі проплила
Голуба поранена акула.
Заховавши лапи в золотавий жар,
Муркотіла морю Кішка змерхла.
Із хвоста линяла сиза мла.
Зачесавши пасмо джерела з чола,
Уклонився горам синім
Камінь сивий:
— Добрий вечір!

II
Кішка попелюста хмару пелехату
Лоскотала вусом:
«Хочу в теплу хату».
Ялівцем високим,
що спинався з вуха,
Чи хропіло море,
світ навшпиньки слухав.
Сокоріла хмара з сідала високо,
Мружила то срібне, то зелене око.
Муркотіла Кішка, терлася об гору,
Галькою у горлі в млі хропіло море.
— Ахшам хаір олсун!*

МАЯК
Скрикне море вночі,
загримить на литаврах,
Скине шовк, розметає парчу...
Я із хвилі тобі прошепчу,
Промовчу з благородного лавра.
І розступляться темрява й нетрі.
Заморгає на місці маяк.
Я тобі закличу із Ай-Петрі:
— Не згасай, дивозоре моя!

ДЖУР-ДЖУР
Для безпечності знімемо німби
І замрем на порозі гріха.
Нам яйла мерехтітиме, ніби
Тихо в серці блакитне зітха.
Відчинись. В паморочні глибини
Я впаду, як у море Дніпро!
Я не винен, не винен: мов кров.
Наші долі змішались, мов кров.
І сахнуться мені навпроти
В піні кучерів пишних із пліч
Кучугури сліпучої цноти
Крізь морську зачаровану ніч.
І не зникну я так, а воскресну,
Дух і силу свою збережу.
Знов у горах явлюсь —
Перелесник,
Й побіжу, наче дужий Джур-Джур.

ВІНДСЕРФІНГ

То реактивне море двиготіло.
Навпочіпки чапіла Керч.
Сторч звівши водяне вітрило,
Черкнув по хвилі кучерями смерч.
І закружляв, зловтішний,

наче демон,

Здіймався, падав, бушував.
І юродивий плавав темно,
Забувши слози і слова.
Сліпило море срібним саявом,
Як степ у сонячних снігах.
Хто з нас не мріяв, юний і русявий?
Поземка в морі і юга.
То реактивне море двиготіло.
Навпочіпки чапіла Керч.
Сторч звівши водяне вітрило,
Черкнув по хвилі кучерями смерч.

НА КАМЕНІ

Так можна й вічність просидіти.
На камені. У закутку доби...
Прибій вишневим сипав квітом,
І голуби літали, голуби...
Читати море, вдаль верстати
Сторінки тисяч тиражів...
Немов омега, краб рукатий
Підтекст глибинний ворухив...
Світлий хмари, як неон, не грізні.
Пах розмарин, і слухала земля,
Як у святковій сяючій білизні
Ай-Петрі з морем розмовля.

Сьогодні я ходила дивитись на
море у великий вітер, воно було гарне
і зелене зовсім, як трава.

Леся Українка.

З листа до Миколи та Ісидори
Косачів,
4 травня 1898 р., Ялта.

Як перед битвою. У відсвіті вогню
Кує нам доля зброю чарівну.
Такої маршали не мали у житті:
Руків'я срібне, піхви золоті.

Мов щит, дзвенить он місяць
мідяний,
Летить бунчук розпатланої хмари
Із даліни тридцятилітньої війни —
Поєми, цикли, вірші —
мов рейтарі.

То чесна січа. Звісно ж, не парад!
Ідуть війська, грядуть мої уліти
З-за обрію гарматно прогрімліти,
Не повертатися назад!

За мною — поетичний мій ескорт.
Димами забинтовані редути...
Ой, мамо, ні... Не хочу навіть чути!
То не талан, що гине від сухот.

Гарцює дух мій з блиском ув очах,
В сідлі високом пробує остроги...
Цілую битву в дзеркало меча:
Ні, не вернусь без перемоги!

Хто там? Хозари? Таври чи татари?
На гарбах, на кибитках, на возах,
Наче слюза караїма,
Скотилися віки...
І глибокий у камені слід-колія,
Наче сонна змія гюрза.

Кого ведуть? Коронних,
Посполитих чи простих?
Чия на пласі буйна голова
Кривавими устами шелестить?

Туристська стежка.
Виблякла трава...
Шарудіння... тупіт... зойки...
І мовчання, й крик
За пудовими замками
Й мурами Кирк-Ора...
На глибоких сходах вікових
Посковзнувся морок
На ногах кривих,
Напівправда заточилася суворя.
В овечих кізяхах біля кенас
Спинився простоволосий час.

Над спопелілим прахом
Тохтамиша
Крильми горіховими тиша
Молившись, немов за тяжкий гріх,
За сорок кріпостей твоїх.
* Стародавня назва Чуфут-Кале,
середньовічного міста-фортеці в око-
лицях Бахчисарая Кримської авто-
номної республіки.

ВИНОГРАДНИЙ ЛІКАР

Я так перевтомився і так слабу-
вав удома, що мусив спочити. Тепер
почуюю себе трохи краще. Згадую
Вас, бо тут все нагадує про наше з
Вами кримське життя.

Із листа Михайла Коцюбинського
до Віталія Боровика від 15
червня 1904 року

При палиці, на сходинці тераси.
На відстані восьми десятиліть
У світлому костюмі
дивний красень

Михайло Коцюбинський майорить.

Він, філоксерний слідчий,
земський-бо статистик,
В оточенні добродіїв і панн,
Як вітрило біле, хоче переплисти
Літепла зелений океан.

Цілится примужено і хто зна,
Що він там намацує в імлі?
Знов нап'ється й хамитиме бонза?
Нагодують меноніти-москалі?

До Чайного будиночка. До моря,
Де закипає в хвилі діабаз.
Вслухаюся. Про що вони говорять?
Лише лущиння слів, полова фраз...

— Бібліотеки погорілої епоха...
— Свинарника помпезного пора...

Я все питав, а ти мовчала,
Не оглядалися ми назад.
То ми були щасливі в горі.
Ти пробачала. Я жалів.
То ми ховалися на морі
Під срібні крила вечорів.

ДОСВІТНЯ ЗОРЯ
(Для віолончелі з гітарою)
Сі бемоль мінор

Наче іскра в коханому оці,
Засвічуся вночі: стережись!
Білі китички — в темній затоці:
То скрадається море, мов рись.

Набіжить і зітхне... Засвітає...
Просвітліє й зітхне на межі...
Зашаріє високе й безкрає,
Спалахне синій шарф Демерджі.

Мов шкатулка,
відчиниться шишка —
Із насінням сосни сувенір.
Просвітліє душа моя нишком,
Наче цвіт ломикаменю з гір.

Хтось приб'ється
з блакитної сфери,
Неймовірно далекий і свій,
Мов уламок весла із галери,
Що замотане в срібний прибій,

Мов пергаментна грамота вірча,
Мов сувій від морського царя...

БАРВІНОК У КРИМУ...»

ЛИСТИ З ЯЛТИ

I

Ранок сьогодні був чудовий і море
розкішне: синє, рожеве, зелене, опа-
лове, яке хочеш, а тепер чудова
місячна, тільки дуже холодна ніч.

Леся Українка.

З листа до О. П. Косач (матері).
4 листопада 1897 р.
Ялта, Катерининська, дача
Лецинського, кв. № 9.

У нас оці два дні зима. Дуже чудно,
навіть якось смішно дивитись, як
на лаврах та кипарисах лежать білі
платочки снігу.

Леся Українка.

З листа до О. П. Косач (сест-
ри), 25, 26 грудня 1897 р.
Ялта, Катерининська, дача
Лецинського, кв. № 12

Мама, як приїхала сюди, то їй все
здається, що тепер вербна неділя, а
не Різдва...

Леся Українка.

З листа до О. П. Косач (сест-
ри), 13 січня 1898 р. Ялта,
Villa Iphigenia, Виноградна вул.

Ой, Лілечко, яка смішна зима,
Над містом витрушена з хмар!
Вітри пропхалися в Байдари,
Промчали з гіком — і нема.

Саврасна вся роз'їхалась Москва,
А я сама собі не рада.
Зеленоморе світле, мов левада,
Де пініться ромашками трава.

На кипарисах — бутафорний сніг,
Вся у дзвіночках Ялта —
на санчатах.
І вийшли гори світу посівати
Зерном блакитним на поріг.

Мій білий лев засніженої лави
Ліг біля пальми — маєстат.
І зимородок, синій і яскравий,
Що зирка в захваті на сад.

То не зима. То вербница весняна.
Сміється мама. Збігли дні.
А як мені на чужині?
У серці — рана...

II

...се вже, може, не зовсім нормаль-
но, але мені здається, що я маю
перед собою якусь велику битву, з
якої вийду переможцем, або зовсім
не вийду.

Коли у мене справді є талан, то він
не загине, то не талан, що погубає
від туберкульозу чи істерії! Нехай і
заважують сі лиха, але зате, хто
знає, чи не кують вони мені такої
зброї, якої нема в інших, здорових
людей.

Леся Українка.

З листа до О. П. Косач (матері).
12 березня 1898 р.
Ялта, Вілла Іфігенія

III

Сьогодні я писала папі про свою
нову домівку; тут же, тільки на
другому етажі. В ній два вікна: одно
на схід, друге на захід... Двері вихо-
дять на великий скляний ганок, яко-
го половина належить мені.

Леся Українка.

З листа до О. П. Косач
(матері), 22 листопада 1897.
Ялта, Катерининська, дача
Лецинського, кв. № 12

Неначе з моря вийняті корали,
Чиясь душа заплакала вночі...
Про що гусині гусли гелготали,
З яйли на Ялту летючі?

Світає гір висока панорама,
Блакитна хвиля, скатана в рулон.
Кіда на стіни сонячний орнамент
Мій дерев'яний
різьблений балкон.

А двері — ридма.
Вийшли із веранди.
А птахи плачуть, танучи в імлі.
Що шлють мені волинські

Нідерланди
На рідному і теплому крилі?

Музично-кольорова терапія:
Дивлюсь на квіти, слухаю прибій,
П'ю чисте, олімпійське, далєбі.
Ось так живу і — диво! — не старію.

Напевно, не позбутися мороки
І там, де грань тисячоліть.
Труджусь, даю з російської уроки.
Повинні ж ми навчатися і вчить.

Не віряться! Такий наплив гостей!
З усіх кінців — кого я тільки бачу!
А міг же мій столітній ювілей,
Міг завалити графську ветху дачу.

Щороку вищий вал зелений,
І, як завжди, на серці тихий шем,
І на подолі бронзовому в мене
Букет (від кого ж тільки?)
хризантем.

Ось так... На камені...
лікуюся мовчанням.
Ся подорож до моря не остання.

СТЕПАНОВІ РУДАНСЬКОМУ
НА МОГИЛУ

Мов спис,
проріс крізь серце кипарис.
Схилився вітер з України.
За хрещатим барвінком,
за пісню-співомовкою
Заховайся за словом неглітним!...
Чуєш? Мимо промчала погоня...
Хіба хмаронька заплаче
дощем по мені*.

*Із напису на могилі

КИРК-ОР*

Печерне мертве місто,
У магматичне врубане плато.

Кигичуть в ніч сліпу
Старі залізні двері:

ШХУНА «HISPANIOLA»

Збудоване в 1954 році парусне судно
«Hispaniola» для кінозйомок як шху-
на XVIII століття. Нині встанов-
лене на набережній в Ялті, викорис-
товується як бар.

I

Вдарить спів. Загримить радіола.
Мимо мулу, інтриг і заїк,
Як вітрила напне «Hispaniola»,
Свисне нам XVIII вік.

Гопкомпанія. Шторм.
Аромат «Коктебеля»
І високої хвилі коктейль.
Флібустьєри веселі — як беля
Чорна ніч за бортами — хоч стрел!

Кусень мерзлого сала — з комори!
І картопля — із приску — сипка!
Не страшно розлютоване море,
По коліна найглибша ріка!

Тьохне в грудях, завмре і проколе,
Кіль розкрає навіл далечинь.
Шхуна ляже на курс,
з Царєграда у Ковле
З Візантії на рідну Волинь.

Не минемо Святих,
запливем у Пісочні,
На купавах не струсим роси.
Донний дзвін озєрянської ночі
Сколхне затонулі часи.

Певно ж, з берега шхуну помітять,
Хтось хустиною звідти майне...
О! Богиня гостинності Світязь!..
Прив'яжіте до шогли мене!

II

Шторм приб'є до села:
тихо, сито і мило.
Наша шхуна — мов тіль,
наче диво із див.

Цілу ніч лопочи, полотняне
вітрило,
Поміж батькових яблунь і слив!

Протаранить бушприт
вітрогонний причілок,
Щогла небо проб'є аж до кровк.
Знову буду юнак,
молодий понеділок,
Від п'яного дитинства за крок.

Вдарте вгору салют
з дерев'яних пістолів,
Із ліщинових луків — до хмар!
Біля парти своєї ридатиме в школі
Босоногої шайки главар.

Я по трапу... на мить...
із ванькира у сині...
Я на хвилику лише. Я туди і назад...
Позбираю гнилиці, сховаю у сіно.
Закочуся у росяний сад.

Постою. Походжу. Непомітний.
Ніякий.

Камінець у рогатці доріг.
На долівку впаду, затремчу,
наче якір,
Обіруч охоплю повоевний поріг.

— А хто з вас жертвував хоч трохи
Задля загального добра?..

Готичний гімн.
І поруч Віра й Муса
Fata morgana. Далина.
Про що там річ? Не доступлюся.
Як із-за хмари долина.

Інтелігенти, де ви? Відгукніться!
Біжу по сходах взяти інтерв'ю.
І тільки чайка, чайка-блискавиця.
Сам біля лева сплячого стою.

Я спитав про тебе
в кримської сосни:
Сніг сучасний — на торішні сні.

Порскнули від сміху білки голубі:
Знов нема, нема листа тобі!

Вибігла зелена хвиля з темноти,
Глянула здивовано: де ж ти?

Я також рясних дощів перепитав...
То — не ти, а осінь золота.

На флейті іволга заграла,
Що пожовтіє тихо сад.

Зблиснуть: серп —
поза скіфським сторіччям,
А із антської ери — зоря.

Набіжить і зітхне... Зазоріє...
Спалахне, набіжить і зітхне,
Наче мрія, мов «Ave Maria!»
На межі, де вже змиє мене.

Просвітліє, мов праведний
грішник,
Що прозрів і цінує добро.
Зголубіє... На хвилю присівши,
Засміється Жар-птиці перо.

Потепліє... Ні ката, ні жертви...
Проясніє складне, як просте.
Скроплять рани цілошою: мертве
До живого навк приросте.

Змерхне фальш, наче шум...
Ша, не руште...
Набіжить і зітхне у душі...
Припили квітку дроку, Алушто!
Шарф рожевий держи, Демерджі!

На фото: Віктор Лазарук (у пер-
шому ряду — другий праворуч) з
групою екскурсантів. Бахчисарай.
Ханський палац, листопад 1980 р.

«ЗАХМЕЛІВ Я МАР'ІНСЬКИМ ОЗОНОМ...»

По дорозі з кримського «передзимового» відпочинку до дому, на свою рідну Кіровоградщину, до редакції завітала поетеса, критик, журналіст, керівник літературно-мистецького клубу «Світан» Антоніна Михайлівна Корінь (на фото). Подарувала «Світлиці» кілька своїх книг і свіженькі переклади віршів для дітей кримських російських поетів зі збірки «Крымские чудеса», на яку випадково натрапила в Криму. З «дорослою» творчістю Антоніни Михайлівни ми ще ознайомимо наших читачів, а поки що пропонуємо дитячі (бо ж поруч — «Джерельце!») кримські вірші в українському звучанні.

Тетяна КОРШЕНКО

ПИРІГ З НАЧИНКОЮ

Смугасте кошенятко
і цуцичок малий
Взялися до роботи
й піриг удвох спекли,
Півчашечки гірчиці
й цибулі півкіло,
Часник й гіркуший перець —
Ось що в піриг ввійшло!
Коли піриг той спікся,
поставили в кутку,
Й зажмурившись, друзі
вкусили по шматку.
Але в ту ж мить, скривившись,
не чучий аж ніг,
Далеко з кухні кожен,
волаючи, побіг.
Ледь-ледь не задихнулись,
ледь-ледь їм стало сил.
Обом здалося друзям,
що їх піриг вкусив!

Віктор ВЕЛЕКО

МЕДУЗА

Біля берега медуза
Раптом стріла карапуза,
Так хлоп'ятка налякала,
Що воно заверещало.
Із води на бережок
От летить малий дружок,
Як від диких бджіл ведмідь.
Стриб! — на берег — й ну — ревіть!
— Ну подумай, — медуза,
— Всі втішають карапуза,
— Ну чого ревиш, козак?
Призадумався хлопчак,
Гордо слюзи витирає.
— А чого ж вона лякає?!

МУШЛЯ

Що чути на дні —
Все розкаже вам мушля,
Та тільки не вголос, —
Секретик — на вушко!

Леонард КОНДРАШЕНКО

ВЕДМІДЬ-ГОРА

Дивися: це — гора Ведмідь,
Колишня це лавина.
Не може встать, ходить, сидить,
Вурчать, не їсть малину.
На гори позирає, в степ,
На море — косолапий.
Від вітру закрива «Артек»
Ведмеда грізна лапа.

ВОДОГРАЙ УЧАН-СУ

Гора води летить з гори!
Все в шумі, бризках, піні.
Оце кіно — для дівчорі
І для дорослих нині.
Усі приходять і стоять.
Це диво бачать й чують.
І всім чудовий водоспад
По райдузі дарує.
Я теж на віях понесу
Цю райдугу красиву.
Бо водограй цей — Учан-Су —
Велике кримське диво!

Переклала Антоніна КОРІНЬ

епохальний вірш-протест «Я не останній з могокан»:

Мені сказав один ханжа,
Що наша мова геть відстала,
Що краще йшла б мені чужа,
Немов до хліба — кусень сала.
Що весь мій поетичний план
Спинитись може напівході,
Що я останній з могокан,
Що наша мова вже не в моді.
Гей, проповіднику! Стривай!
Твої слова — старенька ряса.
Я не піду в твої тихий рай,
Я — син великого Тараса.
Як Прометей не вмер від ран,
Не вмер і мова — гарна зроду.
Я не останній з могокан,
Я — син великого народу!

(Літературна Україна. — 1997. — 7 серпня).

В іншому ракурсі торкнувся мовної теми Ф. Степанов у вірші «Кохайтеся в мові». Крізь призму української мови поет подивився на створені нею духовні цінності. Автор оптимістично стверджує:

Вона невмируща й завжди молода,
І чиста-пречиста — джерельна вода.
Живе вона й житиме в дальній часи
Як символ народного духу й краси.
Якщо мова, про яку автор, вибачте

за каламбур, веде мову, — «невмируща» і «житиме в дальній часи», то навіщо, питається, аж у дванадцяти дворядкових строфах доводити її пріоритети?

Є в цьому вірші цікаві художні знахідки, як-от порівняння української мови з молитвою й мечем. А є і промахи: «Дивлюсь я на небо» стрясало весь світ.

Усе-таки, мабуть, не «стрясало весь світ», а заворожувало. Стрясав увесь світ Франків «Вічний революціонер». В пісні ж Михайла Петренка зовсім не та — меланхолійна тональність.

1992 року київське видавництво «Веселка» випустило дуже дивну, з погляду духовного відродження, книжку. Позаяк автор помер, з етичних міркувань не називатимемо його прізвища. Уся ця книжка насичена брутальними інвективами проти української дореволюційної класики, ярликми на провідних діячів літературного покоління «шістдесятників», в'язнів сталінських концтаборів, дорогих усім зарубіжних авторів. Так, багаторічному політв'язню карагандинських концтаборів, поету-патріоту Іванові Хоменку приписано «чудернацькі експерименти над поезією, правдою, українською мовою». Антисталінський роман «Люди не ангели» Івана Стаднюка названо «харцизьким водевілем». Василя Земляка ототожнено із Михайлом Булгаковим і обльовано обох. Піддано кпинам «драглистий стиль» Валерія Шевчука та «культ бездарних Яворівських», заклолисування гріха у Бориса Мозолецького.

Володимира Дрозда звинувачено в тому, буцімто він «розписує громадянські туалети». Вилито відро помиїв на «капітулянтну поезію» Івана Драча, «балакучу тіточку» Івана Дзюбу. Кинуту тіль на Ліну Костенко та Бориса Нечерду. Принижено Вадима Крищенко й Дмитра Павличка.

У цинічній зневазі до класиків дожовтневої української літератури облюбований «Веселкою» автор переплюнув навіть таких запеклих українофобів, як Белінський та Шульгін: «Отож і тут: читай старих авторів (усіх тих Квіток-Оснів-я-

ненків, Стороженка, Марка Вовчка, Нечуя-Левицького — майже вся ця проза нудна, нецікава, бідна змістом — але читати її треба для мови (ух, якої красочний язык — любив васхщаща князь Потьомкін. — М. Х.) — більше, мабуть, користі й не знайти од цих авторів, що бідним духом жили, бідним духом писали, розповідаючи казки-теревені... Я злий на «Енеїду», дуже злий, ніколи не любив її гумору, але читав — і тільки для мови».

Дісталосся від «багатого духом» не лише національний, а й світовий літературі. Чи повернувся б у нормальній людини язык, щоб видати на-гора отаке блюзнірство: «У Верленатеніальність божества і серце свині? Навіщо для дітей надруковано що параноїю?»

Дьогтем обліто українську літературу від Котляревського — Тарас Шевченко величав його «батьком»: Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди,
Поки сонце з неба сяє,
Тебе не забудуть!

(«На вічну пам'ять Котляревському») (Шевченко Т. Кобзар. — К., 1987. С. 16) — до наших днів. І ми хочемо, щоб покупець стрімголов біг купувати українську книжку. Майже в жодному книжковому магазині столиці і на розкладках ти її не побачиш. До розпаду СРСР доморошені патріоти пояснювали відсутність гарних українських книжок і фільмів шовіністичною політикою Москви. В умовах ринку і державної незалежності України старі гасла не спрацюють.

Не сприяють утвердженню авторитету української літератури дилетантські статті журналіста, колишнього колгоспного комсорга з Чернігівщини В. Ковалю. «Освічений дикун, — говорив В. Сухомлинський, — у сто разів небезпечніший за неосвіченого». (Сухомлинський. Батьківська педагогіка. — К., 1978. — С. 243). Григора Тютюнника, що на знак протесту проти брєжнєвщини повисився у туалеті, Коваль зображує пияком і дебоширом. Скрупульозно описує пиятику, нібито влаштовану В. Марченком з нагоди прийняття на роботу до «Літературної України».

У маніфесті «Молодого Музи» виносився присуд літературі критичного реалізму: «Чимраз більше можна було в ній відчуті тисноту і задуху, а розуміння загальної користі, яка мала йти від неї, нависло тяжким каменем над чимраз більшою громадою тих, що не могли погодитись із тим, щоб тенденційний утилітаризм мусив йти в парі з творчим людським чувством». (Лужський О. «Молода Муза» // Діло. — 1907. — № 249).

Федір Степанов не тікає від дійсності, немов сейсмограф реагує на людську біду:

Прошли науки — рухи й антирухи,
І в космос завітали, як в театр.
А в переході божж завії слуха,
Жебрачок біля церкви цілий ряд.

А ще ж сюди повинні додати й невизнання воїнів ОУН-УПА за учасників Другої світової війни. У фантазмагоричну площину переносить порушену Ф. Степановим тему модерновий український письменник Василь Чабан, що з ним я виходив на сторінки «Кур'єра Кривбасу». В новелі «Пуанкаре» його герої виголошують перед Богом такий монолог: «Краще б ти дав мене розп'ясти на хресті, аніж бачити, як розкрадають мою ватру, а крадене видають за власне». (Чабан В. Сюрреалістична новела. — Львів: Кобзар, 1997. — С. 61). Цей монолог звучить як біблейне прокляття торгівцям, що захопили храм.

Не спрацьовує настояне на дидактиці нострадамівське ясновидство у творі «Суть»:

Не падай в відчай, не нітися,
Про все марнотне позабудь.
Збирай плоди земної висі
І ти збагнеш найвищу суть.

Що воно за «плоди земної висі» — читає навряд чи збагне.

Більш вибагливим годилося би

У рідному селі Казанка, 80-ті роки (в центрі — Ф. Степанов)

ФІНАЛІСТИ, НА СТАРТ!

Нарешті, добіг до фінішу конкурс у «Джерельці»! Журі, оцінивши творчі доробки наших читачів і їхні відповіді на додаткові запитання, називає групу фіналістів, котрі в очному інтелектуально-творчому поєдинку поборються тепер за головний приз — велосипед. Отже, наступної суботи, 15 грудня, на 12 годину дня до редакції «Кримської світлиці» на фінал запрошуються такі конкурсант:

Анастасія МАРЧЕНКО, учениця 10 класу Нижньогірської ЗОШ № 2; Олександра ТАБУНЩИКОВА, учениця 6-А класу Навчально-реабілітаційного центру для дітей з порушенням зору; Тетяна ОСТАПЧУК, учениця Азовського НВК Джанкойського району; Лілія КАРПЕНКО, учениця 10 класу Прудівської ЗОШ I-III ступенів, Советський район, АР Крим; Павло ВАСИЛЬЄВ, 9-М клас НВК «Школа-ліцей» № 3 м. Сімферополя; Олександр ВОЛОВ, учень 10 класу Ізобільненської ЗОШ I-III ступенів Нижньогірського району Автономної Республіки Крим; Ярослава ПAVЛІВА, учениця 10-А класу Нижньогірського навчально-виховного комплексу «Школа-ліцей» № 1; Ірина ОСАДЧЕНКО, учениця 6 класу Української школи-гімназії, м. Сімферополь; Бекір АБЛАЄВ, учень 7 класу Нижньогірської загальноосвітньої школи № 2; Артем ЗАЙНУЛІН, учень 8 класу НВК «Консоль», м. Сімферополь.

Додаткова інформація стосовно умов проведення фінального змагання за тел. (050) 957-84-40. (Якщо з якихось причин хтось не зможе прибути на фінал, просимо попередити про це завчасно!)

УКРАЇНОЧКА ВИГРАЛА ДИТЯЧЕ ЄВРОБАЧЕННЯ-2012

Анастасія Петрик отримала переважну більшість максимальних балів від країн-учасниць дитячого «Євробачення — 2012». Серед країн, які віддали Україні 12 балів, — Вірменія, Бельгія, Нідерланди, Швеція, Білорусь, Молдова, Албанія та інші. Друге місце посіла Грузія, третє — Вірменія, повідомляє Перший Національний.

Всього в пісенному конкурсі взяло участь 12 країн: Білорусь, Швеція, Азербайджан, Бельгія, Росія, Ізраїль, Албанія, Вірменія, Україна, Грузія, Молдова, Нідерланди. Нашу країну цього року представляла Анастасія Петрик з піснею «Небо». Вона виступала під номером 9.

Результати голосування:

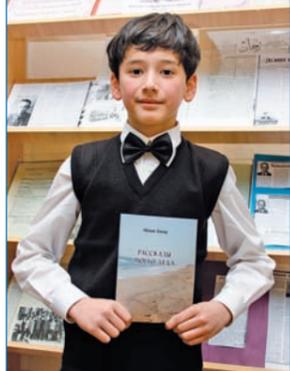
Україна — 138 балів, Грузія — 103, Вірменія — 98, Росія — 88, Бельгія — 72, Швеція — 70, Нідерланди — 69, Ізраїль — 68, Білорусь — 56, Молдова — 52, Азербайджан — 49, Албанія — 35.

Нинішній конкурс проходив під гаслом «Зламай лід!» (Break The Ice). Цей лозунг був втілений у тематичній пісні з однойменною назвою, яка стала гімном дитячого «Євробачення — 2012» на сцені Heineken Music Hall. Виконували композицію представники 12 країн-учасниць конкурсу разом із співачкою Кім-Лаян ван дер Мей, яка до того ж була співведучою фіналу.

Президент України Віктор Янукович привітав десятирічну Анастасію Петрик з упевненою перемогою на міжнародному дитячому пісенному конкурсі «Євробачення — 2012», який відбувся 1 грудня.

Глава держави підкреслив, що талант Насті оцінили не лише українські глядачі, а й аудиторія з багатьох країн світу — і свідченням цього стала її переконлива перемога. «Яскравим виступом на престижному конкурсі Анастасія Петрик зробила свій внесок у піднесення міжнародного авторитету України», — підкреслив Президент і побажав юній співачці невичерпної енергії, нових творчих звершень та блискучих перемог.

Віктор Янукович подарував юній співачці мікшерний пульт і професійний студійний мікрофон нового покоління, розроблений спеціально для запису соло вокалу та точного зняття звуку з будь-якого акустичного інструмента, повідомляє прес-служба Президента.

«ДЖЕРЕЛЬЦЕ» БАЖАЄ ВСІМ ПЕРЕМОГИ!!!

Добрий день, любе «Джерельце»! Пишуть вам учні 5-А класу ЗОШ № 26 м. Сімферополя. Вже не один рік ми знайомі з газетою «Кримська світлиця». Із задоволенням читаємо твори, вірші, розповіді, роздуми наших ровесників про різні історичні та життєві події. Газета вчить нас працелюбності, наполегливості, любові до природи та історії рідного краю, доброти, повазі до себе та оточуючих. Взагалі, газета «Кримська світлиця» дуже-дуже класна! Пропонуємо свої твори про дружбу для дитячої сторінки «Джерельце»!

МОЯ ПОДРУГА

Моя подруга — Марійка. З нею дуже приємно і легко товаришувати. Ця дівчинка вимоглива до себе, завжди старанно готується до уроків. Марійка ніколи не відмовить товаришам у допомозі з будь-якого предмета. Якось я не прийшла до школи. Увечері задзвонив телефон: то мені телефонувала Марійка. Вона спитала, чому я не прийшла до школи? Я відповіла, що трохи занедужала. Марійка мені поспівчувала та почала розказувати про різні смішні шкільні пригоди. Мені одразу полегшало. Але деякі ситуації у школі мені не сподобались. Зокрема те, як мене обзивали поза очі деякі однокласниці. Я рада, що дружу з Марійкою — цією чудовою дівчинкою з нашого класу.

Вікторія РІВНА

ДОРОЖУ ДРУЖБОЮ

Дружба — це велика сила. Мені здається, що жодна людина на світі не може жити, працювати без друзів.

Колись я була маленькою. Одного разу до мене підійшла дівчинка і спитала:

— Як тебе звуть?

Я засоромилась, але відповіла:

— Ангеліна! А тебе?

— Лінара!

Тоді ми почали разом гратися. Тепер я вчусь у п'ятому класі, а вона — у сьомому. Ця дівчинка доброї душі, проста, завжди добра і бадьора, закохана в свою школу.

Я щиро поважаю її, хочу бути схожою на неї.

Ангеліна КУЧУРА

ЯК ДОБРЕ МАТИ ПОДРУГУ

У мене є подруга Діана. Вона середнього зросту, волосся має чорне, очі карі.

Діана — вірна подруга. Одного разу ми врятували собаку з цуценятком. І це все сталося так.

Ми йшли зі школи додому, але був сильний дощ. Ми побачили цуценятко зі своєю мамою. Вона не могла його заспокоїти, бо воно сильно злякалося грози і скачало. Діана сказала, що їх треба привести в більш безпечне місце. Я погодилась. Ми підбігли до собаки та взяли на руки мало, а його мама пішла за нами.

Біля Діаниного будинку росте розлоге дерево, під нього не падавав дощ і там було сухо. Діана принесла з дому тепле покривало, поклала його під дерево. На нього лягла собака, а мало цуцика ми взяли з собою до хати. Дощ йшов недовго, скоро він перестав. Ми висушили мале цуценя й винесли на вулицю до собаки. Вона була рада бачити свого малюка. Потім ми їх нагодували. І з того вечора ми зрозуміли, що зробили добрий і хороший вчинок: врятували бездомних тваринок.

Як добре гарні справи робити разом з вірною подругою.

Поліна СТРЕЛЬЦОВА

ПРИГОДА БІЛЯ ВОДОСХОВИЩА

Настали довгождані літні канікули. Юра, Микола, Богдан, Кирило пішли до водосховища. День був чудовий. Сонечко ласкаво пригрівало землю. Небо було сине-сине.

Друзі довго мовчали, бо були зачаровані навколишньою красою. Потім Юра тихо промовив: — Цікаво, як звершується подвиг?

Микола додав:

— Я теж мрію про подвиг.

— І я, — сказав Кирило.

Раптом ми почули дитячий крик: — Ма-мо!

Озираючись, побачили, що до дівчинки наближалася коза. Вона наставляла роги.

Юра схопився на ноги, як вихор помчав і кинувся на допомогу. Він вигукнув: «Не бійся!».

Страшний рогатий звір відступив, і дівчинка заспокоїлася.

Богдан ГЕВОРКЯН

3 ГРУДНЯ — 290 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Г. С. СКОВОРОДИ, УКРАЇНСЬКОГО ПРОСВІТИТЕЛЯ, ФІЛОСОФА, ПОЕТА Й МУЗИКАНТА

Вишукуючи напередодні 20-ліття «Світлиці» в газетному архіві найпомітніші, найзначущіші публікації, не могли проминути цю статтю професора Таврійського національного університету П. Киричка, яка — нехай читачі самі розсудять — не втратила своєї актуальності й сьогодні.

Жоден з українських письменників XVIII століття не користувався серед народу такою повагою і любов'ю, як Григорій Савович Сковорода. Прості люди «...почитали за особенное благословение божие дому тому, в котором поселился он хотя бы на несколько дней», — писав І. Срезневський. Безмежну любов і повагу народу Г. Сковорода здобув своєю невтомною працею, спрямованою на захист його прав і свободи.

Серед народу письменник провів майже все своє життя. Безсперечними зв'язками з народом визначається тематика і художня своєрідність його творів. Г. Сковорода навчався в людей життєвій премудрості. Він просвіщав народ, відстоював демократичне спрямування художнього слова. Саме за це високо цінував Григорія Сковороду великий Кобзар України Тарас Григорович Шевченко, вважаючи його не лише видатним своїм попередником, а й вчителем. У вірші «А. О. Козачковському» він писав:

*Давно те діялось. Ще в школі,
Таки в учителя — дяка
Гарненко вкраду п'ятака —
Бо я було трохи не голе,
Таке убоге — та й куплю
Паперу аркуш. І зроблю
Маленьку книжечку. Хрестами
І візерунками з квітками
Кружком листочки обведу.
Та й списую Сковороду.*

Народний поет України увібрив від Григорія Сковороди вільнолюбство, патріотизм, повагу до народу, якому пророкував щасливу долю. До неправди і всьлякого зла ставився він виключно негативно, гнівно засуджував тих, хто знущався над людом простим.

Григорій Савович Сковорода — виходець із простолюдинів. Батько — козак, мати — козачка, що мешкали в селі Чорнухи Лубенської округи Полтавської губернії. Тому, ставши письменником і філософом, він міг сказати про себе: «Од бідних бідний я родився, нужду підклав, нуждою вкрився».

У 1738 році, на шістнадцятому році життя, він вступає до Києво-Могилянської духовної академії, яка славилася у ті часи своїм професорсько-викладацьким складом, відомим у багатьох країнах своїм мисленням і оригінальними творчими пошуками.

«В академії, — пише біограф письменника М. Ковалинський у «Житті Григорія Сковороди», — мальчик превзошел своих товарищей сверстников. Митрополит київський Самуїл Милославський, человек острого ума и редких способностей, был тогда соучеником его и во всем оставался ниже его».

Як музично обдарованого слухача академії, що мав ще й до того ж прекрасний голос, Григорій Сковороду було відраджено до придворної капели імператриці Єлизавети Петрівни, де він перебував майже два роки.

У 1744 році Г. Сковорода за власним бажанням залишив капелу і повернувся до академії для продовження навчання. В академії, як повідомляє Гесс де Кальве, він «...занявся релігійно-єврейським, греческим і латинським язиками, утратився... в красноречии, философии, метафизике, математике, естествознании, истории и богословии...».

Залишивши академію у 1750 році, Г. Сковорода в складі посольської місії виїжджає до Угорщини, Італії, де цікавиться навчальним процесом в університетах, знайомиться із вченими, бесідує із звичайними людьми. Завдяки знанням латинської, грецької та німецької мов, Г. Сковорода без особливих труднощів встановлював контакти з багатьма професорами університетів, цікавився новими науковими думками, відкриттями, яких на бать-

ківщині ще бракувало. Пильно спостерігав він і за життям народу. «Он заметил, — повідомляв Гесс де Кальве, — что не у нас только, но и везде, богатому поклоняются, а бедного презирают; видел, как глупость предпочитают разуму, как шутов награждают».

Повернувшись на батьківщину з порожнім гаманцем і глибокими науковими знаннями, відкриттями і новими поглядами на життя, природу і світ, Г. Сковорода у 1753 році влаштується на посаду вчителя поезії-піітики в Переяславському колегіумі. Маючи глибокі знання в галузі різних наук, особливо філологічних, він написав для своїх вихованців підручник під назвою — «Рассуждение о поэзии и руководство к искусству оной», який не зберігся до наших днів. Про його зміст і спрямування можна

так спит, як сказано: аще упадет не разбьется; спит глубоко, протянувшись, будто ушиблен! А наставники не только не пробуждают, но еще поглаживают, глаголюще: спи, не бойся, место хорошее... чего опасаться!»

Своїми помислами Г. Сковорода-педагог йшов, таким чином, у розріз з усталеною мораллю царизму, яка проповідувала покірливість існуючій кріпосницькій владі, чиновникам, і намагався прищеплювати своїм вихованцям активне, вдумливе ставлення до всьляких порядків у суспільстві, підходити критично до його оцінки. Адміністрація Харківського колегіуму визнала цей лекційний курс Г. Сковорода «сомнительным», а його автора «негодным педагогом» і звільнила його з посади викладача. Видавці також відмовилися друку-

вати цю працю Г. Сковорода, яка була настільки новаторською, цікавою і доступною для масового читача, що вона розповсюджувалася серед народу в рукописному вигляді, зазначаючи при цьому різних змін та доповнень.

Після звільнення з посади педагога Харківського колегіуму Г. Сковорода більше не влаштувався на будь-яку роботу, хоча й жив бідно. Від «мира зла» він пішов у народ, ставши справді мандрівним «українським університетом», як його називали. Маючи неабияку ерудицію, обширні знання в галузі багатьох наук, він, живучи серед народу, просвіщав його, пропагуючи всьляко вільнолюбиві ідеї. «В крайней бедности, — пише Гесс де Кальве, — переходил Сковорода по Украине из одного дома в другой, учил детей примерам непорочной жизни и зрелым наставлениям... Никто, во всякое время года, не видел его иначе, как пешим. Простой и благородный образ жизни... ему нравился. Так он воспитывал детей и развлекал разговорами сих честных стариков». Серед народу Г. Сковорода і закінчив свій життєвий шлях. І. Срезневський в «Утренней звезде» (1833) так розповідає про останні дні і години життя Г. Сковороди: «Был прекрасный день. К Ковалевскому (в якого тоді жив письменник — П. К.) собралось много соседей погулять и повеселиться. Послушать Сковороду было также в предмете. Его все любили слушать. За обедом Сковорода был необыкновенно весел и разговорчив, даже шутил, рассказывал про свое былое, про свои странствия, испытанья. Из-за обеда встали, будучи все оборочены его красноречием. Сковорода скрылся. Он пошел в сад. Долго ходил по излучистым тропинкам, рвал плоды и раздавал их работавшим мальчикам. Так прошел день. Под вечер хозяин сам пошел искать Сковороду и нашел его под развесистой липой. Солнце уже заходило; последние лучи его пробивались сквозь чащу листьев. Сковорода с заступом в руке рыл яму — узкую длинную могилу. — «Что это, друг Григорий, чем это ты занят?» — сказал хозяин, подошедши к старцу. — «Пора, друг, кончать странствие!» — ответил Сковорода: — «Итак все волосы стетели с бедной головы от истязаний! Пора успокоиться!» — «И, брат, пустое! Полно шутить! Пойдем!» — «Иду! Но я буду просить тебя прежде, мой благодетель, пусть здесь будет моя могила...» — и пошли в дом. Сковорода не долго в нем остался. Он пошел в «кинатку», переменял белье... и, подложивши под голову свитки своих сочинений и серую «свитку», лег, сложивши накрест руки. Долго его ждали к ужину. Сковорода не явился. На другой день утром к чаю тоже, к обеду — тоже. Это изумило хозяина. Он решил пойти в его комнату, чтобы разбудить

его, но Сковорода лежал уже холодный, окостенелый...»

Помер Григорій Савович Сковорода 9 листопада (29 жовтня) 1794 року на 73-му році життя в селі Іванівці (тепер село Сковородинівка) на Харківщині. На могилі поета і філософа, згідно з його заповітом, викарбувані слова: «Мир ловил меня, но не поймал».

У 1795 році якийсь шанувальник творчості письменника написав вірш, рядки якого вибиті на камінійній брилі його могили як епітафія: *Ревнитель истины,*

*духовный боготечей,
И словом, и умом, и жизнью мудрец,
Любитель простоты
и от сует свободы,
Без лесты, друг прямой,
доволен всем всегда,
Достиг на верх наук
познаний дух природы,
Достойный для сердец
пример Сковорода.*

Як вільна і незалежна ні від кого людина Г. Сковорода відстоював і

Тому письменник уславлює народних героїв, справжніх борців за волю і незалежність свого народу, своєї Батьківщини.

*Будь славен во век, о муже избране,
Вольности отче, герою Богдане.*

До волі, до незалежності, зрештою, прийде кожний народ. Поневолені народів не може бути на кулі земній. Але як, якою дорогою йти до волі, якими методами і засобами її здобути? Поет-філософ доводить, що здійснити це людство може лише через виховання людини і суспільства. Коли, мовляв, людина буде освіченою, свідомою, тоді вона краще і глибше «пізнає сама себе». І саме через пізнання і освіти вона прийде до омріяного демократичного устрою. Основою ж діяльності людини і основою процвітання суспільства є, на думку Г. Сковороди, труд, який за його висловом є «живим і невсипущим всей машины ходом, до тех пор, пока он породит настоящее дело...». Освіта, на думку Г. Сковороди, спроможна сприяти наблизенню демократичного суспільного устрою. Але він вважає, що кожне суспільство, кожен народ повинні розвивати тільки ту освіту, тільки ті трудові навички, які допомагають людині, а отже, і суспільству, розвиватися шляхом прогресу. Освіта повинна бути творчою. Тому письменник і виступав проти «схоластичного навчання і схоластичної науки», які виховують ледарів та дармоїдів.

Як філософ Г. Сковорода переконливо доводив, що матерія існує вічно в часі і просторі:

«Если же мне скажешь, что внешний мир сей в каких-то местах и временах кончится, имея положительный себе предел, и я скажу кончится, сиречь начинается. Видишь, что одного места граница есть она же и дверь, открывающая поле новых пространностей...»

«Мир сей границ не имеет... материя вечна...»

Свої філософські роздуми Г. Сковорода висловлював образно, часто використовуючи для цього сюжетну форму притч, байок, трактатів.

Образна мова, яка забарвлювалася і наснажувалася езопівською лексикою, досконала художня форма його філософських трактатів певною мірою допомогли Г. Сковороді уникати переслідування царськими чиновниками здебільшого дворянського походження. Переслідуючи і забороняючи мови і культури інших народів, що перебували в складі Російської імперії, вони відмовлялися і від своєї культури, нехтували російською мовою і в переважній більшості розмовляли французькою. Такою поведінкою російського дворянства письменник був здивований. І з приводу цього доречно зауважував: «Русь не русская видится мне диковинкою, как если бы человек с рыбьим хвостом или собачьей головою».

Кожна людина як індивідуум пізнає себе, стверджував філософ, через народ. Всі народи зі своєю мовою, культурою, побутом і звичаями мають право на існування. «Всяк должен узнать свой народ и в народе себя. Рус ли ты?.. Будь им... Лях ли ты? Лях будь. Немец ли ты? Немечеству. Француз ли ты? Французуй. Татарин ли ты? Татарствуй. Все хорошо на своем месте», — переконливо доводив Григорій Сковорода.

Петро КИРИЧОК,
доктор філологічних наук, професор
Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського

(Закінчення буде)

ПОБОРНИК ПРОСТОТИ І СПРАВЖНЬОЇ СВОБОДИ

Пам'ятник Сковороді в Переяславі-Хмельницькому

судити з того, що ректор колегіуму категорично вимагає від автора переробки, притому докорінної, його курсу лекцій. Проте Г. Сковорода не підкорився цим вимогам, за що й було його звільнено з посади.

Опісля Г. Сковорода працює домашнім учителем у поміщика Степана Томари, навчаючи його сина. Звідси його теж було звільнено, оскільки не сподобався поміщику своїм надто демократичним ставленням до сина та пробудженням у нього непотрібних думок.

У 1759 році його запрошують на викладацьку роботу до Харківського колегіуму. Пропонують читати новий лекційний курс «Благодарявие», який вводився згідно з указом імператриці Катерини II. На цю пропозицію Г. Сковорода відповів: «Это доставит мне большое удовольствие». Незабаром для своїх слухачів він написав курс лекцій під назвою «Начальная дверь ко христианскому добронравию для молодого шляхетства Харьковской губернии», який адміністрація колегіуму визнала «сомнительным», «возбуждающим ненужные мысли у слушателей».

І справді, замість покірливих і одноманітних промов про незмінність і законність шляхетного «благонравия» Г. Сковорода пробуджував у слухачів протилежні думки своїми лекціями, в яких без натяків, але образно, прямо і дохідливо говорив: «Весь мир спит! Да еще не

пропагував свободу, рівноправність між людьми і народами. Він був прибічником республіканської, а не монархічної форми державного устрою. Ці свої думки він обґрунтовував філософією, відзначаючи, що всі люди походять від єдиного кореня — єдиної матеріальної основи, матерії вічної, а відтак всі вони і рівні між собою. Виходячи з отакої філософської концепції, Г. Сковорода доводив, що діяльність людини в суспільстві повинна визначитися не її «родовим походженням і майновим станом», а «природними покликаннями», здібністю і нахилом до виконання такої праці, яка б приносила користь людині цій і всьому суспільству. Але, щоб людина була корисною для суспільства, вона повинна «пізнати сама себе» і стосовно усвідомленого покликання братися за таку працю і відповідно обіймати таку посаду, яка б приносила користь. «Человек — познай себя!» — проголошує філософ.

Такі твердження Г. Сковороди йшли врозріз з монархічною мораллю царського режиму, який зневажав людину праці, безжалісно експлуатував її. Письменник стає на захист народу, засуджує неробство, ледарювання і дармоїдство. У критиці монархії, антинародного суспільства Г. Сковорода вбачає своє покликання. Саме з цієї критики він робить оригінальні і далекоглядні висновки про «оточучий його світ», який, на його думку, є «миром тиранов, дармоедов», а навколо нього виріє море «обездоленого люду». Гнівно засуджуючи жорстокий кріпосницький устрій, Г. Сковорода пророче передбачає, що «вихори гніву народного» зметуть, зрештою, поміщиків, царів і народ волю здобуде:

*О мире! Мир бессовестный:
Надежда твоя в царях?..
Вихрь развеет сей прах.*

Волю, незалежність Г. Сковорода проголошує найзаповітнішою мрією трудячої людини. Волю народну він опісав так, як пізніше це зробить Т. Г. Шевченко:

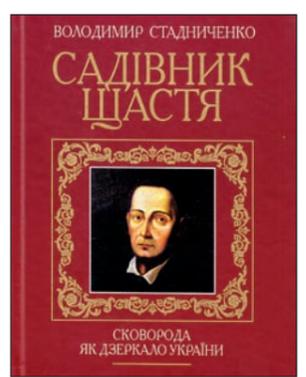
*Что за вольность?
Добро в ней какое?
Ины говорят, будто золотое.
Ах, не златое: если сравнить злато,
Против вольности еще оно блато.*

«Нагадуємо читачам, що в бібліотеці «Кримської світлиці» є подарована автором В. Стадніченком та директором видавництва «Криниця» Л. Андрієвським книга «Садівник щастя» — «шира й чесна авторська спроба виписати об'ємний образ Григорія Сковороди — видатного українського філософа, письменника, мораліста. Постає мислителя зіткана стереоскопічно: з мандрівних доріг Сковороди Україною і світом, із проєкцій його творчої спадщини на наш час, з прямого дотику його вчення й моральних приписів до тривожних викликів ХХІ століття...»

Запрошуємо до нашої бібліотеки!

Нагадуємо читачам, що в бібліотеці «Кримської світлиці» є подарована автором В. Стадніченком та директором видавництва «Криниця» Л. Андрієвським книга «Садівник щастя» — «шира й чесна авторська спроба виписати об'ємний образ Григорія Сковороди — видатного українського філософа, письменника, мораліста. Постає мислителя зіткана стереоскопічно: з мандрівних доріг Сковороди Україною і світом, із проєкцій його творчої спадщини на наш час, з прямого дотику його вчення й моральних приписів до тривожних викликів ХХІ століття...»

Запрошуємо до нашої бібліотеки!

Михаил
ЛУКИНЮК

КРАТКИЙ ЭКСКУРС В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ С ОТДЕЛЬНЫМИ ФРАГМЕНТАМИ ИЗ ДИСКУССИЙ АВТОРА В ИНТЕРНЕТЕ

(Продовження. Поч. у № 31-48)

Вполне возможно, что у «рядового» читателя может возникнуть вопрос: если, скажем, в древнем Киеве разговаривали на языке, близком к современному украинскому, то почему тексты в древних рукописях, не говоря уже об их более поздних переписях, написаны не на украинском языке, а на русском — с такими характерными для него «ятями» (именно такой «коварный» вопрос задали мне на одной из лекций по «Контролю и управлению химико-технологическими процессами» будущие химики-технологи)? В действительности летописи написаны, конечно же, не на русском как таковом — они значительно старше его — а на церковнославянском (древнеболгарском), который был официальным **книжным литературным** языком Киевской Руси, а значительно позже именно на основе этого церковного языка и была создана современная русская письменность — отсюда такое их **внешнее сходство**¹.

Вообще необходимо чётко отличать **УСТНЫЙ** язык Киевской Руси от **ПИСЬМЕННОГО**, ибо это совсем разные вещи. **Литературным** языком для южной Руси, — подчеркивал А. Крымский (1922. — С. 114), — **сделался чужой, церковнославянский... Живые южнорусские элементы могли врываться в письменный церковнославянский язык только против воли писаря-русина** (в другом месте этого же труда читаем, что тогдашние писари «невольны делали описки в духе своего живого языка и потому мы из-под церковнославянской коры вылавливаем общие зарисовки южнорусского языка, на котором разговаривали люди в летописном киевском великокняжеском государстве» и что «написаниями вот такого типа киевский Изборник 1073 г. преизобилует...» — М. Л.). И только в результате недосмотра писаря в официальный книжный язык рукописи изредка «врывались» привычные ему по повседневному употреблению элементы тогдашней устной речи² [вот эти два языка и принесли с собой на северо-восток «колонизаторы» из Руси-Украины: книжный (церковнославянский) лег в основу образования будущего русского языка, а устный (староукраинский) зафиксировался в «диалектных образованиях» русского языка, «которому такие формы не были генетически свойственными (этому способствовала также многочисленная группа украинизмов в юго-западных русских говорах)» (Царук, 1998. — С. 114-115)].

Такого же мнения придерживался и А. Шахматов (1899. — С. 338-339): «Малоруссы от берегов Припяти (а они «перешли ее еще в доисторическую эпоху», т. е. в VI-VIII вв., подчеркивает академик. — М. Л.) вплоть до Черного моря, от Днепра и до Карпат говорят такими говорами, которые ясно свидетельствуют об ИСКОННОМ ПЛЕМЕННОМ ИХ ЕДИНСТВЕ».

Напротив, севернорусские говоры из упомянутого единства начисто **выпали**. Так, владимирский «говор», пишет В. Ключевский (1904. — С. 368-370), совсем «удалился» от говоров «древней Киевской Руси», одной из особенностей которых была «известная фонетическая гармония» произношения гласных и согласных, более того — он даже «утратил древнее сочетание гласных с согласными». А вот «московское наречие, усвоенное образованным русским обществом как образцовое... еще далее отступило от говора древней Киевской Руси: заварить па-масковски (выделено В. К. — М. Л.) значит едва ли не еще больше нарушать правила древнерусской фонетики, чем нарушает их владимирец или ярославец»³.

Московиты, отмечает знаменитый историк, сопровождая свои выводы значительным количеством соответствующих примеров, вообще говорят «**вопреки правилам древней русской фонетики**», которая, между тем, «СОХРАНИЛАСЬ В НАРЕЧИИ МАЛОРОССОВ».

Совершенно игнорируя тот факт, что именно украинские просветители учили их грамоте, а «Грамматика» киевского ученого Мелентия Смотрицкого заложила основы русского правописания, даже наиболее образованные современные московиты не упускают возможность покривляться с «неправильного» украинского языка. Так, скажем, вместо нормального перевода с украинского на русский очень распространенного в

последнее время (и, похоже, весьма раздражительного для великодержавного уха даже «простых» великороссов) слова «незалежність» (в русском произношении — *незалежність*) как «независимость», они умышленно подадут его как «незалЕжность», что для массового россиянина должно звучать почти смешотворно (что-то «залежалое»?) — а что же это, если не «испорченное польскими влияниями» русское? Такое же невосприятие вызывает и раздражительное украинское «хеканье» (употребление мягкого фрикативного «ге» вместо привычного московиту, а следовательно, «правильного» взрывного) — кое-кто даже пытается подать эту особенность украинского языка как «признак низкой культуры». Подчеркну, что этот же «недостаток» присущ и европейским языкам с их раздельными «Г» и «Н»...

А вот, скажем, родное — унаследованное от угро-финских предков — московское «аканье», которое вызывает существенное искривление многих слов: «заварить», «каво», «карова», «малако», «кампазитар» и т. п. — в сравнении с тем, как они пишутся по-русски («говорить», «кого», «корова», «молоко», «композитор» и т. п. — будто с украинского списаны). К тому же, русская орфоэпия, то есть правильное произношение, кроме упомянутого «аканья», допускает «глотание» окончаний слов, пропускание слогов (например, пишут «правильно», «сегодня», «только-только», но говорят «пральна», «сёдня», «тока-тока»), произнесение буквы *в* в закрытых составах как *ф* и т. п.; подробнее об отличиях орфоэпии двух языков — в статье М. Зайко «Правила украинской орфоэпии» (<http://ukrlife.org/main/prosvita/orfoepia.html>).

Наоборот же украинцы, как метко подметил известный московский публицист В. Коваленко, «пишут точь-в-точь так, как и говорят», потому-то украинские слова, произнесённые на русский манер, звучат особенно уродливо (сравните, например, произношение слов «автопортрет» и «афтапартрет», «законодавчий» и «заканадафчий», «композиторов» и «кампазитараф» — этому перечню нет конца!).

Однако, как оказалось, это неоспоримое обстоятельство не способно защитить язык украинский от язвительного «старшобратского» зубоскальства. Оно и не удивительно: выросший на отравленных шовинизмом хлебах московит, как остро подметил Г. Федотов, и дальше «с презрением смотрит на остальной... мир».

Мимолетом вспомнился еще один, связанный с возобновлением функционирования украинского языка на родных попрishaх, свеженспеченный миф, в соответствии с которым определенная категория ностальгично-проимперски настроенных граждан, которым эта проклятая «незалежність», как они любят кривляться, костью стала поперег горла, буквально в штyki встретил и такое нововведение, как употребление выражения «в Украине» вместо привычно-советского «на Украине»⁴. Мотивировали это тем, что «так никогда не говорилось», ничуть себя не утруждая поисками хотя бы каких-то фактов в подтверждение этого⁵. А стоило хотя бы заглянуть в еще недавно широко распространенную — трехмиллионным тиражом! — но, вероятно, не так уж и широко читаемую книгу С. Соловьева «Чтения и рассказы по истории России», изданную московским издательством «Правда» в 1989 г., чтобы, скажем, на стр. 607 увидеть, как, например, это говорилось, скажем, еще в XVII-XVIII вв. Так, генерал Рене в разговоре с княгиней Дольской говорит об Иване Мазепе: «Сжалься, боже, над этим добрым и умным господином! Он бедный не знает, что князь Меншиков яму под ним копает и хочет, отставя его, сам быть гетманом в Украине...». А на странице 611 приведен — не преднамеренно, разумеется, — целый ряд таких употреблений: «если король шведский и Станислав (польский король. — М. Л.) с войсками своими разделятся, и первый пойдет в государство Московское, а другой в Украину...» или там же читаем: «Киев и другие крепости в Украине...», или еще: «в Украине начальные и подначальные, духовные и мирские, как разные колеса...». А вот относительно Москвы — будто специально — там же (стр. 607) и как раз наоборот: «...песню поют, и на Мос-кве...».

2.14. Валувеской, по существу, позиции относительно всего украинского придерживались и наивысшие московские бонзы даже

брежневского «разлива» — об этом пишет в своих воспоминаниях бывший первый секретарь ЦК КПУ Петр Шелест (3 политбюровского... 1996). Так, на заседании Президиума ЦК КПСС 2 сентября 1965 г. «*договорились даже до того, что НА УКРАИНЕ СЛИШКОМ МНОГО ГОВОРЯТ НА УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ... И вообще дошли некоторые до того, что объявили украинский язык искаженным русским языком (эти «некоторые» не перевелись и ныне! — М. Л.). Во всем этом, — подчеркивал Петр Ефимович, — проявился самый оголтелый шовинизм*. И это вовсе не было каким-то там одиночным случаем. В частности, на заседании Политбюро ЦК КПСС 30 марта 1972 г., на котором Шелеста резко критиковали за то, что «не было принято решительных мер по «трактату» Дзюбы «Интернационализм или руссификация», М. С. Соломенцев (Председатель Совета министров РСФСР, с 1983 г. — председатель Комитета партийного контроля при ЦК КПСС) в своем выступлении возмутился, что «на Украине много вывесок и объявлений на украинском языке. А чем он отличается от русского? Только искажением последнего (похоже, языкознание членов Политбюро произрастал на «грядках», удобренных постулатами Валувеса, Погодина и их с ними... — М. Л.). Так зачем это делать? (А если и украинский народ ничем не отличается от русского, тогда «зачем...» — продолжение вопроса и ответ на него — очевидны. — М. Л.). Такое же «непонимание» высказал и Председатель Совмина СССР А. Н. Косыгин: «**Непонятно, ПОЧЕМУ НА УКРАИНЕ В ШКОЛАХ ДОЛЖНЫ ИЗУЧАТЬ УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК?**».

Для «знатоков» такого пошиба это «непонятно» еще и сегодня — и не только в Москве.

Что ж, возможно, по мнению кремлевских партийных бонз, действительно, «только...». Но исследования языковедов, напротив, свидетельствуют о том, что эти два языка всегда — еще от самого давнего периода своего самостоятельного развития — «выступали как два наиболее отдаленные», более того — «генетически разные». И то настолько, что даже «трудно предположить, что когда-то эти два языка могли иметь общий праязык, настолько в них отличные закономерности артикуляции звуков» (Царук, 1998. — С. 111, 127, 146). Как уже отмечалось, академик А. Шахматов утверждал, что говорить о праве-

ликорусском языке вообще невозможно.

А вот относительно «искажения», то здесь как раз наоборот — именно московиты, утверждал В. Ключевский, сопровождая свои выводы значительным количеством соответствующих примеров, говорят «**вопреки правилам древней русской фонетики**», которая, между тем, «сохранилась в наречии малороссов». Однако именно украинский язык все время пытались «подогнать» под русский, рассматривая ненавистную «мову» только «как источник реконструкции давних диалектных образований русского языка». Поэтому большинство тех форм украинского языка, которые «не находили соответствия в русском, объявлялись «региональными» или «диалектными». Такое «подчиненное» положение украинского языка, отмечает языковед-исследователь Царук (там же. — С. 114-115), «привело к неоправданной фиксации (в частности, В. Далем, М. Фасмером) его древнейших оригинальных форм как **диалектных образований** русского языка, «**к которому эти формы не были генетически свойственными** (этому способствовала также многочисленная группа украинизмов в юго-западных российских говорах)».

А господствовавшая «братская» концепция «генетически родственных восточнославянских наречий» неотвратимо привела «к искривлению истории украинского языка». Ярче всего это сказалось при создании 6-томного «**Етимологического словарика украинской мови**» (ЕСУМ. — К.: Наукова думка, 1982-1989). Исходя именно из таких основополагающих принципов, его авторы обязательно сопровождали украинские лексемы **прежде всего** русскоязычными «соответствиями» — даже тогда, когда их семантика или фонетический вид были «менее точными, чем у белорусских или западнославянских соответствий». Так, украинскому «**мешкати**» (жить, проживать) в первую очередь ставится в соответствие русскоязычное «**мешкать**» (медлить; задерживаться), хотя белорусское «**мешкаць**» и польское «**mieszkać**» имеют то же самое значение, что и украинское (ЕСУМ III: 455). А к украинскому «**журити(ся)**» первым подано русскоязычное «**журить**» (ругать, хаять, песочить) и только потом белорусский аналог «**журьцца**», имеющий тождественную с украинским номеном (термин в ряду себе подобных) семантику «печалиться» (ЕСУМ II: 210).

(Продовження буде)

¹ «...Мы знаем, — утверждал на заседании Верховной Рады Украины во время рассмотрения в первом чтении одиозного законопроекта Колесниченко-Кивалова «Про заборону звукування сфери застосування регіональних мов або мов меншин України» нардеп Болдырев (Стенограмма сорок первого заседания ВР Украины от 25 мая 2012 г. — http://static.rada.gov.ua/zakon/new/STENOGR/24051210_41.htm), — что родной русский языка так же, как и украинского, является, вне всякого сомнения, мать городов русских — Киев. Об этом свидетельствуют граффити, написанные на стенах Софии Киевской, нашей главной святыни, еще начиная с XI и по XIV век». А в следующем выступлении дополнил: «И это не удивительно, потому что существовало единое государство от Балтийского моря до Днепра и до Волги на восток, в котором говорили примерно на одном и том же языке (?! — М. Л.), но диалектах одного и того же древнерусского языка. Все эти люди называли себя русскими...». Мы уже убедились, что никакого древнерусского — в смысле правеликорусского — языка никогда не было и (почти «по Валувесу») быть не могло, а нынешние русские — великороссы — имеют весьма отдаленное отношение к «тем», настоящим, руссам. Но христианская цивилизация, как и церковнославянский язык в северо-восточные «пределы» и в самом деле пришли из Киева, из Руси.

Кстати, М. Погодин в своих «Ответях на филологические письма М. А. Максимова» («Русская Беседа», 1856) подводил под подобные утверждения подобную же «научную» основу: если «я не знаю по-малороссийски, а летописи — Несторову и Киевскую — понимаю вполне, значит, в них нет ничего малорусского». Ссылаясь на ряд исторических исследований известных российских историков XIX ст., в частности, А. Срезневского, А. Пыпина, А. Сплицына, выдающийся российский историк А. Пресняков буквально камнями на камне не оставил от «погодинского домьсла», отметив, что, создавая свою «гипотезу», Погодин «оперировал наивной филологией, отождествляя церковнославянский язык с древнерусским, и настаивал на запустении киевского юга», без чего просто невозможно было объяснить «блестящую» догадку относительно более позднего переселения в Приднепровье собственно «малороссов».

Но если в середине XIX ст. такие подходы ещё можно было считать «наивными» (впрочем, делались они вовсе не по наивности), то сегодня подобная «научность» выглядит как банальное невежество или сознательная фальсификация.

² Закономерно, что А. Крымский и его последователи, исследуя древние киевские и галицкие летописи, открыли в них огромное количество украинизмов, которых нет в книжном церковнославянском языке, в частности, и такие: багно, вежа, виття, гай, гілья, глечик, глум, жито, лїба, оболонь, парубок и др. Позже этот список был существенно расширен.

³ Оно и не удивительно, поскольку современные лингвисты отмечают «значительную близость фонетической системы русского языка» к угро-финской, «в частности, к мордовской». Еще в XIX ст. суздальская глубинка говорила на мордовских говорах. Даже теперь, отменив известный русский языковед О. Трубачев, «инвентарь звуков в обоих языках почти подобен» (Царук, 1998, с. 136).

⁴ Между тем, это навязывание формы «на Украине» — как и все, что делалось имперскими идеологами, — делалось неспроста. Вот какое объяснение этому выдающегося знатока украинского языка Ивана Огиенко приводит известный современный языковед И. Пономарев (1999. — С. 226-227). В статье под красноречивым названием «В Украине, а не на Украине», напечатанной в ежемесячнике «Родной язык» 1935 года, Огиенко, в частности, писал: «Когда говорим об обстоятельстве очерченной территории, как законченном целом, или о самостоятельном государстве, тогда всегда употребляем предлог «в» или «у» (а не «на»): в Австрии, в Америке, в Румынии, во Франции, в Польше, в России и др. Что же касается предлога «на» с предложным падежом, то его употребляем при географических названиях на вопрос «где?» только тогда, когда территория, о которой идет речь, не очерченная обстоятельно, не самостоятельное целое, только составная часть чего-то государства: на Подолье, на Полтавщине, на Киевщине, на Волыни, на Буковине», что собственно это «на» — болезненный и пренебрежительный признак нашего бывшего порабощения. Поэтому Иван Огиенко призывал украинцев «изменить старую грамматическую форму и употреблять только в Украине, в Украину».

⁵ Правда, во время проведения телемоста «Украина — Россия: соседи? Друзья? Враги?» («ОРТ — Международное», 02.03.2002) председатель комитета Госдумы РФ по международным делам Д. Рогозин, который участвовал с московской стороны, ссылаясь на свое официальное обращение по этому поводу к Институту русского языка, убеждал телезрителей в том, что в русском языке якобы существует-таки правило, в соответствии с которым по-русски следует говорить «на Украине», а не «в». К сожалению, самого «правила» одиозный «думец» даже приблизительно не озвучил. А между тем, это было бы действительно интересно, потому что, по-видимому, оно выработано (если, разумеется, такое существует) специально (этим, в известной степени, можно даже гордиться!) только относительно названия «Украина», поскольку к другим подобным географическим названиям — таким, как, скажем, «Аргентина», «Палестина» и т. п. — оно, как известно, не применяется.

ОШИБАНА — МИСТЕЦТВО ЖИВОПИСУ ПЕЛЮСТКАМИ

В Японії понад 600 років тому ошибана у культурі самураїв була такою ж звичною і обов'язковою, як написання ієрогліфів і володіння мечем. Але минув час. Змінювався світ. Змінювалася стародавня Японія. І ось через сторіччя в цьому мистецтві освоюються й наші співвітчизники.

Злиття різних культур і способів сприйняття дало багато нового, збагатило й розширило можливості передачі прихованої краси. Ошибану ще називають пресованою флористикою або живописом рослиною. Крім Японії, пресована флористика розвинена у багатьох країнах Європи та США. Цей вид декоративно-прикладного мистецтва отримав велике поширення у Вікторіанську епоху і знайшов друге життя в останні 30 років. У Росії та Україні мистецтво ошибана стало популярним і доступним не так давно й інтерес до цього виду творчості активно зростає.

У КРУ «Центральний музей Тавриди» проходить третя персональна виставка картин Лариси Булигіної в техніці ошибана «Осіньна симфонія». Автор з 1999 року є майстром декоративно-прикладного мистецтва (підлаковий розпис у графічній та

живописній техніці виконання). Живе вона в Запорізькій області. З 2001 року спроектувала, збудувала, озеленила, «вдихнувши в них життя», близько 40 садів у різних регіонах України. Має свій чудовий сад, в якому зібрана величезна колекція декоративно-листяних і квітучих рослин з різних куточків нашої країни. Технікою пресованої флористики займається відносно недавно — близько 9 років. Натхненням для створення картин служить сама природа у всіх її проявах.

Лариса Едуардівна з 2000 року брала активну участь в обласних та всеукраїнських виставках декоративно-прикладного мистецтва. У лютому 2012 року в Запоріжжі в галереї «АРТ — Скрижаль» пройшла перша персональна

виставка автора. У вересні пройшла друга виставка в Алушті.

У своїх роботах в техніці пресованої флористики автор використала понад 800 видів рослин української флори. Велика частина рослин була зібрана в кримських ландшафтах, багато привезено з поїздок по Західній Україні. І звичайно ж, найбільший асортимент висушених трав, листя і квітів — з власного саду художниці.

...У природі все давно і досконало влаштовано, тому неможливо сказати, що та чи інша картина — заслуга тільки автора. Всі спроби людини створити природі альтернативу є її повторенням. Залишається тільки знайти невидимі зв'язки, затамувавши подих, зупинити мить краси і тиші...

Руслан ФЕСЕНКО

У «СВІТЛИЦІ» — ЮВІЛЕЙ!

Шановні читачі! 20 років тому — 31 грудня 1992 р. вийшов перший номер Всеукраїнської загальнополітичної і літературно-художньої газети «Кримська світлиця».

Сердечно запрошуємо вас на урочисте зібрання з нагоди 20-річчя газети, яке відбудеться **27 грудня 2012 р.** в актовому залі Кримської наукової бібліотеки ім. І. Я. Франка (м. Сімферополь, вул. Набережна, 29). **Початок о 13.00.**

Окрім офіційно-вітально-концертної програми «Світлиця» приготувала для читачів кілька святкових сюрпризів. Це, зокрема, урочисте вручення переможцям наших газетних творчих мовно-літературно-історично-пісенних конкурсів головних призів — НОУТБУКА та ВЕЛОСИПЕДА. Для створення справжньої святкової атмосфери просимо читачів у ті кілька тижнів, що залишилися до ювілею, взяти участь у ще одному конкурсі — на краще поетичне вітання «Світлиці»-ювілярці (добірка найкращих буде опублікована!). А

ще закликаємо наших давніх шанувальників оглянутися на пройдене разом з газетою 20-річчя, пригадати і написати до «Світлиці» про те, які епізоди, етапи розвитку газети, її добрі справи, досягнення чи втрати найбільше за цей час запам'яталися, назвати найрезонансніші публікації та найкращих авторів, котрі впродовж усіх цих років творили «Кримську світлицю», працювали на становлення, розбудову, поширення української інформаційної, духовної, культурної присутності у непростому кримському регіоні.

З нетерпінням чекаємо ваших листів, «світличани», і виглядаємо вас на святі! **Редакція «КС»**

ЗАПРОШУЄМО НА СВЯТО АНДРІЯ!

На свято Андрія, або Калиту, 13 грудня у Сімферополі відбудеться справжній український вечорниця!

Їх збирає громадська організація «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім», партнер — кафе «Смачна хата» (пр. Кірова,

32), де з 18.00 до 21.00 ви зможете поринути в атмосферу українського народного гуляння.

Якщо ви зараз читаєте цей текст, то знайте, що саме ви маєте бути цього вечора у компанії з нами! Що може бути кращим за танці, ігри та ворожіння разом з цікавими людьми та ще й в

атмосфері народних українських свят? Приходьте й кличте своїх друзів! Ви дізнаєтеся багато цікавого й пізнавального про національні традиції та станете учасниками справжнього українського свята!

Контакти: 050-712-85-20 (Любов Калмакова), simfer2011@gmail.com http://vk.com/na_andrija

УКРАЇНКА ГАННА УШЕНИНА — ЧЕМПІОНКА СВІТУ З ШАХІВ

П'ятнадцятою чемпіонкою світу з шахів серед жінок стала 27-річна українка Ганна Ушеніна. У фіналі світової першості, що завершилася у суботу в Ханті-Мансійську (РФ), харків'янка на тай-брейку із загальним рахунком 3,5:2,5 здобула перемогу над Антоанеттою Стефановою з Болгарії.

Ганна Ушеніна стала першою українською чемпіонкою світу з шахів серед жінок за часів Незалежності, повідомляє УКРІНФОРМ. На шляху до фіналу Ушеніна обіграла перуанку Корі Дейсі (1,5:0,5), екс-українку Ганну Музичук, яка представляє нині Словенію (3:1), росіянку Наталію Погоніну (1,5:0,5) і Надію Косінцеву (1,5:0,5) та китайку Цзюй Венцзюнь (2,5:1,5).

Чемпіонати світу з шахів серед жінок проводяться з 1927 року. У 1950-1953 роках шаховою короною володіла уродженка м. Лубни, що на Полтавщині, Людмила Руденко, яка була другою в історії шахів і першою серед радянських шахісток чемпіонкою світу. Чемпіоном світу ФІДЕ серед чоловіків у 2002-2004 був український гросмейстер Руслан Пономарьов, який у матчі претендентів виграв у свого співвітчизника Василя Іванчука.

Президент України Віктор Янукович привітав Ганну Ушеніну з перемогою, повідомляє прес-служба Глави держави. «Завдяки таланту, наполегливій праці, високій професійній майстерності Ви досягли великого особистого успіху, подарували радість перемоги численним уболівальникам та продемонстрували світові досягнення української школи шахів», — йдеться у привітанні Президента.

ПОЛІТАТИ... НА МОТОЦИКЛІ!

Гул моторів, пил в обличчя, 120 кілограмів металу з людиною пролітають в повітрі, це — мотокрос! Саме такі відчуття випробовували на собі всі глядачі — шанувальники цього виду мотоспорту, хто побував на сімферопольській екстрем-трасі «EXTREME PARK», щоб подивитися заключний етап відкритого кубка Криму з мотокросу, який був організований підприємством «Чорномор» спільно з Федерацією мотоциклетного спорту Криму.

На змаганнях зареєструвалися 36 спортсменів з 16 міст і районів України, у вікових категоріях від 7 до 56 років, які боролися в 7 класах і були розподілені на 9 груп. Переможець визначався за загальною кількістю очок, набраних у двох заїздах. Головний суддя — суддя національної категорії Юрій Михайлович Токарев (м. Ялта).

Мотоспорт, як і велоспорт, належить до нешешевих видів спорту. Приміром, середня ціна «байка» близько 8000 доларів, плюс екіпування спортсмена. Треба віддати належне людям-ентузіастам, які захоплені цими видами спорту і знаходять кошти для їх популяризації та для вдосконалення свого спортивного спорядження без будь-якої підтримки від держави.

Траса «EXTREME PARK» створена руками любителів мотокросу. Добре обгороджена, з досить екстремальним рельєфом, але, на

жаль, окрім одного крихітного майданчика, зовсім немає оглядових місць для глядачів.

Переможцями в заключному етапі кубка Криму в різних групах стали: В. Колесніков, 7 років (м. Сімферополь), В. Новіков (м. Судак), В. Стрекачов (м. Феодосія), Д. Литвин (м. Ялта), В. Шнарів (с. Скворцове, Крим), А. Годлевський (м. Запоріжжя), А. Гайдар, А. Морозов (м. Київ), Н. Русин (м. Алушта) та ін.

Вітаємо переможців і бажаємо всім учасникам подальшого спортивного зростання та нових перемог! Будемо сподіватися, що траса «EXTREME PARK» буде й далі облаштовуватися і на її місці раптом не «виросте» якийсь супермаркет, котрих і так достатньо навколо Сімферополя.

Особливо хочеться подякувати коментатору змагань Л. І. Козлову та президенту Федерації мотоспорту Криму, майстру спорту Н. А. Русину, котрий був не лише організатором змагань, але й учасником, посівши почесне друге місце в класі «Ветерани».

Побажаємо також успіхів батькам-тренерам, котрі вже з такого юного віку виховують своїх дітей справжніми мотоспортсменами: за таких умов у них має бути гідне спортивне майбутнє!

Руслан ФЕСЕНКО

Фото автора

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com**